

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä. Nykyinen laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä ehdotetaan kumottavaksi.

Rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain uudistamisella pantaisiin täytäntöön EU:n III rautatiepakettiin kuuluva niin sanottu veturinkuljettajadirektiivi. Samoin lailla ja lain nojalla annettavilla asetuksilla sekä Liikenteen turvallisuusviraston määräyksillä pantaisiin täytäntöön kelpoisuusvaatimusten osalta Euroopan yhteisöjen komission päätös Euroopan laajuisen tavanomaisen rautatiejärjestelmän osajärjestelmää ”käyttötoiminta ja liikenteen hallinta” koskevasta yhteentoimivuuden teknisestä eritelmästä. Lailla säädettäisiin myös muiden liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien kuin liikkuvan kaluston kuljettajien kelpoisuus- ja terveydentilavaatimuksista. Suurin osa lain soveltamisalan piiriin kuuluvista arviolta 7000 henkilöstä työskentelee VR-konsernin palveluksessa.

Valtion rataverkkoon liitettyllä yksityisraiteella lakia sovellettaisiin siltä osin kuin yksityisraiteella suoritettava liikenneturvallisuustehtävä vaikuttaisi välittömästi liikennöintiin valtion rataverkolla.

Tällä hetkellä rautatieturvallisuuden ylläpitämisestä vastaa Rautatievirasto. Rautatieviraston tehtävät on tarkoitus siirtää Liikenteen turvallisuusvirastolle vuoden 2010 alusta lukien.

Veturinkuljettajadirektiivin tavoitteena on helpottaa liikkuvan kaluston kuljettajien liikkuuutta EU:n jäsenvaltioiden välillä ja myös rautatieyritysten välillä. Lisäksi direk-

tiivillä veloitetaan rautatiealan toimijat tunnustamaan vastavuoroisesti liikkuvan kaluston kuljettajien lupakirjat ja yhdenmukaistetut lisätodistukset. Direktiivillä vahvistetaan vähimmäisvaatimukset, jotka hakijan on täytettävä saadakseen lupakirjan ja yhdenmukaistetun lisätodistuksen.

Ehdotetulla lailla valtuutetaan Liikenteen turvallisuusvirasto antamaan tarkemmat määräykset liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien terveydentilavaatimuksista ja niiden arvioinnista, terveydentilan lääketieteellisistä arviointiperusteista, psykologisen henkilöarvioinnin tekemisestä sekä henkilöiden soveltavuuden arvioimisesta liikenneturvallisuustehtäviin. Lisäksi lailla valtuutetaan Liikenteen turvallisuusvirasto antamaan tarkemmat määräykset myös liikenneturvallisuuskoulutusta antavien oppilaitosten koulutusohjelmien sisällöstä sekä laissa tarkoitetun kertauskoulutuksen sisällöstä ja kestosta.

Ehdotetun lain mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaisi liikkuvan kaluston kuljettajille lupakirjan ja muissa liikenneturvallisuustehtävissä toimivalle kelpoisuuskirjan. Toiminnanharjoittaja antaa liikkuvan kaluston kuljettajalle lisätodistuksen. Lisätodistuksessa määritellään minkälaista liikkuvaa kalustoa kuljettaja on oikeutettu kuljettamaan ja millä rataverkon osalla. Liikenteen turvallisuusvirasto pitää liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden kelpoisuutta koskevista tiedoista kelpoisuusrekisteriä. Toiminnanharjoittaja rekisteröi antamansa kuljettajien lisätodistukset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	5
Yleistä.....	5
Ruotsi	6
Tanska	7
Saksa.....	7
Yhdistynyt kuningaskunta.....	7
Alankomaat	8
Ranska	8
Espanja	8
Euroopan unioni	8
2.3 Nykytilan arviointi	9
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	10
3.1 Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	10
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	10
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	11
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	11
4.1 Julkistaloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.....	11
4.2 Vaikutukset elinkeinotoimintaan ja liikenneturvallisuustehtävissä toimiviin henkilöihin	12
5 ASIAN VALMISTELU	12
5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto	12
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	12
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	14
1 luku Yleiset säännökset	14
2 luku Liikenneturvallisuustehtävissä toimivien kelpoisuusvaatimukset ...	15
3 luku Lupakirja ja lisätodistus	16
4 luku Kelpoisuuskirja	20
5 luku Terveydentilaa koskevat vaatimukset ja terveydentilan arviointi ...	21
6 luku Koulutus	24
7 luku Terveydentilan arviointi ja arviointimenettelyt	25
8 luku Erivapaudet ja yleiset säännökset	27
9 luku Kelpoisuusrekisteri	27
10 luku Lisätodistusrekisteri	28
11 luku Valvonta	29
12 luku Rangaistussäännökset	30
13 luku Erinäiset säännökset	31
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	32

3	VOIMAANTULO.....	32
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	32
	LAKIEHDOTUS	33
	rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä.....	33

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rautatietoimialalle on ollut tyypillistä valtion merkittävä rooli. Valtionrautatiet oli budjettisidonnainen liikelaitos vuoteen 1990 saakka, jolloin Valtionrautateista tuli valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukainen valtion liikelaitos. Toimiala sai nykyisen rakenteensa vuonna 1995, kun radanpito erotettiin Ratahallintokeskuksen (RHK) vastuulle ja kuljetustoiminta siirrettiin valtion omistaman VR-Yhtymä Oy:n tytäryhtiön VR Osakeyhtiön hoidettavaksi. Ratahallintokeskuksesta erotettiin kansallinen turvallisuusviranomaisen Rautatievirasto, joka perustettiin vuonna 2006. Rautatievirasto siirtyy vuoden 2010 alusta lukien osaksi Liikenteen turvallisuusvirastoa.

VR Osakeyhtiö on edelleen ainoa valtion rataverkolla rautatieliikennettä harjoittava rautatieyritys Suomessa. Rautateiden liikenneturvallisuustehtävistä annettava laki tulisi sovellettavaksi yhtä hyvin VR Osakeyhtiön kuin muidenkin VR-konserniin kuuluvien yhtiöiden kyseisissä tehtävissä työskenteleviin henkilöihin. Jäljempänä VR-konsernista käytetään lyhennettä VR.

Rautatieliikenne on ollut viime vuosina uudelleen arvioinnin ja organisoinnin kohteena Euroopassa. Syynä tähän on erityisesti ollut huoli rautateiden kuljetusosuuden jatkuvasta pienenemisestä Euroopan yhteisön alueella. Unionin toimielimet ovat 1990-luvun alusta lähtien pyrkineet lainsäädäntötoimenpiteillä ja muilla toimilla edistämään rautatieliikennettä unionin alueella.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet neljä lainsäädäntökokonaisuutta, joiden säätämisen keskeisinä tavoitteina on ollut rautatieliikenteen kilpailun edelleen avaaminen ja rautatieliikenteen turvallisuuden edistäminen sekä rautatieturvallisuutta koskevan sääntelyn harmonisointi. Lisäksi painopistealueina on ollut rautatiejärjestelmien ja -liikenteen yhteentoimivuuden edelleen kehittäminen Euroopan laajuisen yhtenäisen

rautatiejärjestelmän luomiseksi. Edelleen yhtenä lainsäädännön tavoitteena on ollut rautatieliikenteen onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkimuksen yhtenäistäminen.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuden edistämisestä ja liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista on säädetty rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetussa laissa (1167/2004). Laki on annettu kansalliselta pohjalta.

Vetureita ja junia rautateilla yhteisössä ajavien veturinkuljettajien hyväksymisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/59/EY, yksityiskohtaisissa perusteluissa jäljempänä direktiivi ja lakiehdotuksessa veturinkuljettajadirektiivi, mukaan EU:n eri jäsenvaltioissa on ollut huomattavia eroja liikkuvan kaluston kuljettajien hyväksymisen ehdoissa. Yhteisön yhteisillä säännöksillä edistetään rautatieliikenteen turvallisuutta, työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sijoittautumisvapautta sekä palvelujen tarjoamisen vapautta siten, että kilpailun vääristymät vältetään.

Direktiivin tarkoituksena on helpottaa liikkuvan kaluston kuljettajien liikkuvuutta jäsenvaltioiden välillä ja myös rautatieyritysten välillä sekä edistää yleisesti sitä, että kaikki rautatiealan toimijat tunnustavat lupakirjat ja yhdenmukaistetut lisätodistukset. Direktiivissä asetetut vaatimukset koskevat liikkuvan kaluston kuljettajilta vaadittavaa vähimmäisikää, fyysistä ja psyykkistä kuntoa, koulutusta, tietämystä liikkuvan kaluston kuljetamiseen liittyvistä tietyistä aihepiireistä, rataverkkojen tuntemusta sekä kielitaitoa.

Voimassa olevan lain mukaan VR, radanpidon yritykset ja museoliikenteen harjoittajat myöntävät itse omalle henkilökunnalleen

kelpoisuuden. Lakiehdotuksen mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaisi liikkuvan kaluston kuljettajille lupakirjan ja muissa liikenneturvallisuustehtävissä toimivalle kelpoisuuskirjan. Lakiehdotuksen mukaan toiminnanharjoittaja antaa liikkuvan kaluston kuljettajalle lisätodistuksen. Lisätodistuksessa määriteltäisiin, minkälaista kalustoa kuljettaja on oikeutettu kuljettamaan ja millä osilla rataverkkoa. VR ei nykyisin osoita kuljettajiaan toimimaan tietyllä rataverkon osalla. Tarkoituksena ei ole muuttaa tätä. Toiminnanharjoittaja voi jatkossakin antaa lisätodistuksen koko rataverkolle. Toiminnanharjoittaja voi kuitenkin halutessaan myöntää lisätodistuksen vain osalle rataverkkoa.

Liikenteen turvallisuusvirasto tallentaisi liikenneturvallisuustehtävissä työskentelevien henkilötiedot sekä kelpoisuutta koskevat rekisteriin. Rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden kelpoisuusrekisteri pohjautuu direktiiviin. Kansallisista syistä johtuen rekisteriin tallennettavia tietoja laajennettaisiin muihinkin kuin liikkuvaa kalustoa kuljettaviin henkilöihin.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Yleistä

Suomessa rautatieliikennettä harjoittaa tois-taiseksi vain yksi rautatieyrittäjä, mikä on nykyään poikkeuksellista Euroopassa. Monissa maissa toimii useita rautatieyrittäjiä samalla rataverkolla. Rautatieyrittäjät eivät kuitenkaan välttämättä aina kilpaile keskenään, vaan niillä voi olla monopoli esimerkiksi tiettyyn alueelliseen liikenteeseen.

Rautateiden uudelleenorganisointi ja kilpailun avaaminen ovat edenneet hyvin eri tahtiin eri maissa. Kilpailukäytännöt ovat parhailaan muotoutumassa useassa maassa. Kilpailua rataverkolla avanneissa maissa on tavara-liikenteessä suosittu avointa kilpailua eli vapaata pääsyä rataverkolle. Kannattava kaupallinen kaukohenkilöliikenne on monesti jätetty yhdelle yritykselle. Kannattamattomassa henkilöliikenteessä liikenteen ostajalle on annettu mahdollisuus kilpailuttaa rautatieyrittäjiä.

Direktiivi tuli voimaan 4 päivänä joulukuuta 2007. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan ennen 4 päivää joulukuuta 2009.

Direktiivillä pyritään poistamaan liikkuvan kaluston kuljettajien kelpoisuusvaatimuksissa nykyisin olevat erot jäsenvaltioissa ja yhdenmukaistamaan kuljettajien kelpoisuuden hyväksyntämenettelyt ja lupakirjat. Direktiivin avulla otetaan käyttöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle pohjautuva yhtenäinen malli kelpoisuuden hyväksymiselle. Malli jakaantuu yleiseen ja erityiseen osaan. Yleisen osan (lupakirja) myöntää kansallinen turvallisuusviranomaisen ja erityisen osan (täydentävä todistus) liikkuvan kaluston kuljettajan työnantajana toimiva rautatieyrittäjä. Lupakirja myönnetään hakijalle, joka täyttää kelpoisuusvaatimukset. Täydentävän todistuksen rautatieyrittäjä myöntää edellyttäen, että hakija on saanut kyseisen rautatieyrittäjän turvallisuusjohtamisjärjestelmän mukaisen lisäkoulutuksen.

Direktiivi sisältää säännökset kelpoisuuden minimivaatimuksista (liikkuvan kaluston kuljettajan vähimmäisikä, koulutus, terveydentila), lupakirjan myöntämismenettelystä, liikkuvan kaluston kuljettajien koulutuksesta sekä kansallisen turvallisuusviranomaisen, rataverkon haltijan ja rautatieyrittäjien tehtävistä ja vastuusta koskien liikkuvan kaluston kuljettajia. Rautatieliikenteen turvallisuuden edistämiseksi ehdotetaan, että rautatieliikenteen liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden kelpoisuusrekisteriin sisällytettäisiin liikkuvan kaluston kuljettajia koskevien tietojen lisäksi myös muissa vastaavatyypisissä tehtävissä toimivien henkilöiden tiedot. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan toiminnanharjoittajan velvollisuutena on pitää vastaavatyypistä rekisteriä työntekijöistään. Tämä on johtanut siihen, että Rautatievirastolla ei ole nykyisin mahdollisuutta valvoa pätevyysvaatimusten täyttymistä.

Direktiivi liittyy läheisesti EU:n II rautatiepakettiin sisältyviin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin yhteisön rautateiden turvallisuudesta sekä rautatieyrittäjien toimiluvista annetun direktiivin 95/18/EY ja rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infra-

struktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta annetun direktiivin 2001/14/EY muuttamisesta (rautatieturvallisuusedirektiivi) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen Euroopan rautatieviraston perustamisesta (ERA-asetus). Liikkuvan kaluston kuljettajille myönnettyt lupakirjat eivät vapauta rautatieyrityksiä tai rataverkon haltijoita niille turvallisuusedirektiivissä asetetuista velvoitteista ja vastuusta.

Ruotsi

Ruotsin turvallisuusviranomaisen (Järnvägsstyrelsen) hyväksyy koulutusohjelmat kaikkien liikenneturvallisuustehtäviä koskevien koulutusten osalta. Se raportoi ministeriölle koulutuksen epäkohdista, kuten esimerkiksi koulutusresurssien vajeista. Ministeriön vastuulla on päättää tarpeellisista toimenpiteistä epäkohtien korjaamiseksi.

Ruotsissa on perustettu erityinen viranomaisen, jonka tarkoitus on rahoittaa ammatillista koulutusta, jonka katsotaan olevan tarpeen yhteiskunnalle. Esimerkiksi veturinkuljettajakoulutusta tuetaan tämän viranomaisen kautta. Huomattava osa tämän päivän kuljettajakoulutuksesta on kvalifioitua ammatillista koulutusta, johon saa viranomaisen tukea. Kaiken kaikkiaan noin 120 veturinkuljettajaa suorittaa tutkinnon vuosittain. Kuljettajaoppilaat solmivat työsuhteen koulutuksen jälkeen.

Rautatieyritys voi hakea turvallisuusviranomaiselta luvan järjestää esimerkiksi kuljettajakoulutusta. Suurin koulutuksen tarjoaja on Banverketin Järnvägskolans Ängelholms. Järnvägskolan tarjoaa koulutusta veturinkuljettajille sekä kaikkea rataa liittyvää koulutusta Banverketille, yksityisille yrityksille ja ulkomaalaisille asiakkaille. Pääasiakkaita ovat rataverkon haltijat, rautatieyritykset ja radanpidon urakoitsijat.

Yhteistyössä Lundin yliopiston kanssa Banskolan toteuttaa rautatieinsinöörikoulutusta. TCC tarjoaa KY-viranomaisen tukea veturinkuljettajakoulutusta samoin kuin suuremmat rautatieyritykset, kuten SJ AB ja Green Cargo. Rautatielaki ei Ruotsissa koske Rautatiealan koulutusinstansseja, mistä seuraa se, että turvallisuusvirasto ei ennen direk-

tiivin implementointia valvo näitä yrityksiä. Turvallisuusviranomaisella ei siis vielä tällä hetkellä ole aukotonta kontrollia kaikkiin koulutusta tarjoaviin yrityksiin.

Norja

Norsk jernbaneskole perustettiin tammikuussa 2005. Koulun päätehtävä on kouluttaa veturinkuljettajia kaikille operaattoreille, kouluttaa liikenteenohjaajia sekä helpottaa ja hallinnoida koko sektorin koulutusta, esimerkiksi turvallisuuskoulutusta ja Norjan Ratahallinnon oppisopimusharjoittelijoille järjestettäviä teoreettisia kursseja. Koulu on organisatorisesti osa Ratahallintoa.

Veturinkuljettajien koulutusta valvoo Kouluhallinto. Kouluhallinto maksaa koulutuksen kustannukset. Koulutus kuuluu tertiääriseen ammattikoulutusjärjestelmään, joka tarkoittaa ei-akateemista, enintään 2 vuotta kestävästä toisen asteen koulutusta. Veturinkuljettajien koulutus kestää noin 12 kuukautta. Oppilaat joutuvat rahoittamaan tietyn osuuden koulutuksesta, tarvittavan vaatetuksen sekä osan passista, jolla he voivat matkustaa NSB:n junissa. Oppilaat hakevat töihin operaattoreille suoritettuaan loppuun koulutusohjelman. Oppilaiden täytyy suorittaa vielä noin 2–3 kuukauden pituinen harjoittelujakso toiminnanharjoittajalla ennen kuin he saavat virallisen veturinkuljettajan pätevyden.

Norsk jernbaneskole organisoii ja hallinnoi liikenteenohjaajien koulutusta Jernbaneverketin puolesta. Oppilaat ovat Jernbaneverketin palkkalistoilla. Teoreettinen osuus koulussa kestää 8 kuukautta. Viimeinen neljän kuukauden työssä oppimisen jakso suoritetaan Jernbaneverketin liikenneosastolla. Norsk jernbaneskole järjestää myös asiakkaille maksullista täydennys- ja jatkokoulutusta.

Liikkuvan kaluston kuljettajia lukuun ottamatta NSB kouluttaa itse henkilöstönsä, kuten matkustajajunien konduktöörit. Myös muut operaattorit tekevät näin. Koulutusten kesto vaihtelee koulutettavien tulevien tehtävien ja vastuun mukaisesti.

Oppisopimuskoulutus on osa Norjan toisen asteen koulutusjärjestelmää. Oppilaat suorittavat ensin kaksi vuotta ammattikoulussa, jonka jälkeen he suorittavat lisäksi kahden tai

kahden ja puolen vuoden harjoittelujakson työelämässä.

Tanska

Tanskassa rautatiealan koulutusta ovat aivan viime aikoihin asti järjestäneet toiminnanharjoittajat ja rataverkon haltija. Järjestelmä on muuttumassa siten, että vastuuta liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden koulutuksesta on joiltain osin siirretty rautatiealan ulkopuolisille toimijoille. Tämä koskee lähinnä veturinkuljettajia, sillä muiden rautatiealan tehtävien koulutuksen hoitavat yhä operaattorit ja rataverkon haltija. Uudessa asetuksessa säädetään radanrakennustöissä turvallisuusvastuussa olevien henkilöiden koulutuksesta ja kelpoisuudesta. Toiminnanharjoittajat ja rataverkon haltija ovat kuitenkin yhä vastuussa koulutuksen tarjoamisesta henkilöille, jotka tekevät turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Veturinkuljettajia koskevat kansallinen asetus tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 2005. Asetus mukaillee direktiiviä. Asetuksen antamisen jälkeen veturinkuljettajien koulutus muutettiin yleiseksi, julkisesti tarjottavaksi koulutukseksi. Oppilaat otetaan koulutukseen operaattoreiden kautta, sillä työsuhte operaattorin kanssa katsotaan uudessa asetuksessa koulutuksen saamisen edellytykseksi.

Veturinkuljettajien peruskoulutus on osa kansallista koulutusjärjestelmää. Koulutusta annetaan kahdessa teknillisestä koulussa (vuosi Kööpenhaminassa ja toinen vuosi Länsi-Tanskassa), jotka on valinnut opetusministeriö. Koulutuksen käytännön harjoittelu suoritetaan pääasiassa sillä operaattorilla, johon oppilas on palkkasuhteessa, mutta myös muilla operaattoreilla.

Koulutuksen samoin kuin opinto-ohjelman hyväksyvät opetusministeriö ja kansallinen turvallisuusviranomainen (Trafikstyrelsen). Koulutuksen kuvaus (koulutusohjelma) koostuu kahdesta osasta, teoreettisesta osasta ja käytännön koulutuksesta. Koulutusta valvovat opetusministeriö ja Trafikstyrelsen.

Koulutukseen valitut teknilliset koulut (ammattikoulut) ovat vahvasti riippuvaisia operaattoreiden asiantuntijoista ja asiantuntevuudesta. Turvallisuusviranomainen asettaa turvallisuuteen liittyvää koulutusta anta-

ville asiantuntijoille erityisiä vaatimuksia ja valvoo niiden täyttymistä. Tähän mennessä kouluttajina ovat toimineet vain operaattoreiden omat opettajat.

Koulutuksen rahoittaa opetusministeriö niillä varoilla, jotka on siirretty liikenneministeriön ja Danish National Railways:n välisestä sopimuksesta opetusministeriölle. Rahoitus kattaa ainoastaan koulutuksen teoreettisen osuuden. Toiminnanharjoittajat kustantavat koulutuksen käytännön harjoitteluosuu- den. Koska kaikki oppilaat ovat operaattoreiden palkkalistoilla, he saavat koulutusajalta normaalia palkkaa. Koulutus kestää noin 10 kuukautta. Vuosittain koulutetaan noin 150–200 uutta veturinkuljettajaa. Vaikka oppilaat ovat työsuhteessa koulutuksen aikana, se ei takaa työpaikkaa koulutuksen jälkeen.

Saksa

Saksassa Deutsche Bahn AG:lla on tytäryhtiö, johon kuuluu myös oppilaitos. Oppilaitos kouluttaa myös muiden kuin DB AG:n henkilöstöä. DB AG oppilaitoksineen kuuluu liikenneministeriön hallinnonalalle. Saksassa vain infrastruktuuri on valtion rahoittamaa, koulutus ei saa valtion tukea. Saksassa muut oppilaitokset, jotka eivät ole osa rautatieyri- tystä, hyväksyy kansallinen turvallisuusvi- ranomainen.

Yhdistynyt kuningaskunta

Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei ole ollut valtion monopoliyri- tystä tai sen omistamaa oppilaitosta vuoden 1993 jälkeen. Kilpailun avauduttua oppilaitoksen asiantunte- mus ja resurssit on hajautettu useille toimin- nanharjoittajille.

Toiminnanharjoittajat kouluttavat yleensä itse omat kuljettajansa. Jotkut toiminnanharjoittajat antavan reittikoulutusta myös mui- den yritysten kuljettajille, mutta tämä tapah- tuu tehtyjen sopimusten perusteella ja palve- lun ostavan toiminnanharjoittajan turvalli- suusjohtamisjärjestelmän mukaisesti.

Markkinoilla on jonkin verran riippumat- tomia oppilaitoksia, mutta he tarjoavat koulu- tuksia vain sopimuksesta ja tilaajan turvalli- suusjohtamisjärjestelmän mukaisesti. Nekään eivät siis tarjoa koulutusta kuljettajaksi aiko-

ville, jotka eivät ole työsuhteessa alan yritykseen.

Vastuu kouluttamisesta ja kelpoisuuden arvioinnista on ja tulee jatkossakin olemaan toiminnanharjoittajilla. Esimerkiksi liikenneministeriö ei puutu asiaan edes direktiivin implementoinnin myötä.

Alankomaat

Alankomaiden suurin henkilöliikenneoperaattori on myös entinen valtion monopoli, jolla on oma oppilaitos. Oppilaitos kouluttaa pääasiassa yhtiön omia työntekijöitä, ja vastaa siten lähinnä henkilöliikenteen tarpeisiin. Pyynnöstä koulutusta annetaan myös muiden yritysten työntekijöille. Suurimmat ulkoiset asiakkaat ovat pieniä alueellisia henkilöliikenteen harjoittajia.

Tavaraliikenneoperaattorit ja riippumattomat henkilövuokrausyrietykset ovat perustaneet omia oppilaitoksia joko omiin tarpeisiinsa tai palveluiden tarjoamiseksi muille. Myös Alankomaiden rataverkon haltijalla on oma oppilaitos, jossa se kouluttaa liikenteenohjaustehtäviä tekeviä henkilöitä.

Tutkintojen vastaanottajat ovat kouluttamisesta riippumattomia. He ovat järjestäytyneet kahteen yritysten tukemaan ja toimivaltaisen viranomaisen sertifioimaan yritykseen, joissa tarjotaan perustutkintoja liikenneturvallisuuksenhenkilöstölle sekä ratatekniikkaan liittyen.

Direktiivin täytäntöönpanon myötä yksityisten kouluttajien ja tutkintojen vastaanottajien hyväksyntää kaavaillaan uudelleenjärjestellylle tutkintoinstituutille. Alankomaiden kansallinen rautatieturvallisuudesta vastaava viranomainen hyväksyisi oppilaitokset kuljettajille ja junahenkilökunnalle.

Kaikki oppilaitokset ovat rautatielainsäädännön sääntelemiä ja liikenneministeriön alaisia. Kustannuksista huolehtivat koulutettavien työnantajat.

Alankomaissa on käynnistetty selvitys, jossa tarkastellaan mahdollisuutta järjestää kuljettajien ja junahenkilökunnan koulutus niin sanotun normaalin koulutusjärjestelmän puitteissa. Tällöin koulutus olisi kolmivuotinen ja se olisi opetusministeriön alaista ja rahoitamaa.

Ranska

Ranskassa valtion monopoli henkilöliikenteessä on yhtiöllä Société National de Chemin de Fer (SNCF). Yhtiö kouluttaa itse oman henkilökuntansa oppilaitoksissaan, joita on useita ympäri Ranskaa. Opetus keskittyy liikenneturvallisuuksentehtäviin. Jokainen yksikkö on Ranskan toimivaltaisen viranomaisen hyväksymä.

Kilpailun avauduttua useat uudet toimijat pohtivat koulutuksen aloittamista, mutta useat päätyivät aluksi ostamaan koulutuksen SNCF:n oppilaitokselta, koska se mahdollisti nopeamman tulon markkinoille. Tällä hetkellä viidellä SNCF:n ulkopuolisella oppilaitoksella on hyväksyntä. Näiden joukossa ovat SNCF:n kahden suurimman kilpailijan omat oppilaitokset. Tällä hetkellä SNCF kouluttaa yhä alihankkijoidensa ja aikaisempien yhteistyökumppaneidensa henkilöstöä, mutta ei muiden yritysten henkilöstöä. Oppilaitokset eivät ole minkään ministeriön alaisuudessa, eivätkä ne saa valtion rahoitusta.

Espanja

Espanjassa valtionrautatiet jaettiin kahdeksi yhtiöksi, joista toinen keskittyi infrastruktuurin hallintointiin ja toinen matkustajaliikenteeseen. Molemmilla on oma oppilaitos, joissa koulutetaan vain kummankin omia työntekijöitä.

Näiden kahden lisäksi on olemassa myös muita oppilaitoksia. Kaikki oppilaitokset hyväksyy liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva toimivaltainen viranomainen. Oppilaitokset eivät saa valtionrahoitusta.

Euroopan unioni

EU:n jäsenvaltiot ovat suhtautuneet eri tavoin kilpailun avaamiseen rataverkolla. Eräät maat pyrkivät voimakkaasti edistämään kilpailua ja toiset puolestaan suhtautuvat siihen varauksellisesti. Varsinkin Ranska, Belgia ja Luxemburg ovat suhtautuneet varauksellisesti kilpailuun rataverkolla. Näissä maissa on katsottu, että rautatieliikenne toimii tehokkaimmin, kun se on organisoitu yhteen valtion omistamaan yritykseen. Kilpailua on epäilty syntyvän vain kaikkein kannattavim-

mille reiteille, jolloin muiden reittien liikennöinti kärsisi. Lisäksi ajatellaan usein kilpailun avaamisen johtavan uusien organisaatioiden syntyyn ja byrokraatiaan ja siten lisäävän kustannuksia.

Rautateiden uudelleenorganisoinnista ja kilpailun avaamisen vaikutuksista on vaikeaa tehdä kattavaa yhteenvetoa. Rautateiden yrittäminen toiminta on lisännyt tehokkuutta ja rautateiden tappiot Euroopassa ovat pienentyneet. Henkilöliikennepalveluiden kilpailuttaminen on johtanut useasti kustannussäästöihin julkisen talouden kannalta. Huolellinen valmistelu ja vaiheittainen eteneminen näyttävät olleen edellytyksiä sujuvalle kehitykselle.

Suomessa rautateiden nykymuotoiseen organisaatioon siirryttiin vuonna 1995. Radanpidon ja kuljetustoiminnan erottaminen on selkeyttänyt eri toimijoiden vastuualueita sekä tehostanut radanpitoa ja kuljetustoimintaa. Rautateiden tavaraliikenne on menestynyt kilpailussa muiden liikennemuotojen kanssa, ja sen markkinaosuus on pysynyt suurin piirtein samana viime vuosina. VR on myös pysynyt parantamaan tehokkuuttaan osakeyhtiönä.

Tärkeänä edellytyksenä kilpailun avautumiseksi on se, että uusilla toimijoilla olisi mahdollisuus palkata ammattimaista työvoimaa. Erityisen tärkeänä tämä voidaan nähdä liikkuvan kaluston kuljettajien osalta, mutta vastaavasti myös muuta henkilökuntaa on voitava palkata ja kouluttaa. VR Koulutuskeskus on perinteisesti vastannut rautatiealan ammattilaisten kouluttamisesta. VR Koulutuskeskus on kuitenkin osa VR konsernia, eikä sillä ole välttämättä ollut parhaat mahdollisuudet ottaa huomioon muiden alalle tulevien yritysten tarpeita. Koulutusmarkkinoille onkin mahdollisesti tulossa uusia toimijoita.

2.3 Nykytilan arviointi

Direktiivin 36 artiklan mukaan direktiivi on pantava kansallisesti täytäntöön 4 päivään joulukuuta 2009 mennessä. Liikenteen turvallisuusviraston muodostamisen vuoksi on kuitenkin perusteltua, että laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Voimassa olevan lain mukaan toiminnanharjoittaja antaa liikenneturvallisuustehtävän kelpoisuusvaatimukset täyttävälle henkilölle kelpoisuustodistuksen tehtävään. Tarkoituksena on siirtää tämä tehtävä Liikenteen turvallisuusvirastolle. Direktiivin 14 artiklan 4 kohdan mukaan velvollisuus antaa lupakirja kuuluisi kansalliselle turvallisuusviranomaiselle.

Direktiivin täytäntöönpanon lisäksi on tarpeen muuttaa kansallista lainsäädäntöä perustamalla viranomaisen pitämä rekisteri liikkuvan kaluston kuljettamiseen oikeutetuista sekä muista liikenneturvallisuustehtävissä toimivista. Rautateiden tavaraliikenne on avattu kilpailulle 1 päivästä tammikuuta 2007 lukien, ja mahdollisuuksia rautateiden matkustajaliikenteen avaamiseksi selvitetään. Lakiehdotuksessa esitettyjen rekisterien perustamisen jälkeen Liikenteen turvallisuusvirastolla olisi tieto siitä, ketkä työskentelevät rautateiden liikenneturvallisuustehtävissä ja kuinka kauan heidän kelpoisuutensa on voimassa.

Tällä hetkellä museoliikenteen harjoittajat eivät anna kelpoisuustodistusta työntekijöilleen. Tarve lisätä valvontaa perustuu direktiiviin. Tarkoituksena on nykytilaan verrattuna tehostaa rautatieliikenteen turvallisuusvalvontaa. Viranomaisen pitämän rekisterin tavoitteena on myös varmistaa kilpailun neutraalisuus sekä toteuttaa turvallisuuteen liittyvien vähimmäisvaatimusten toteutumisen.

Euroopan rautatievirasto tulee jatkossa antamaan ohjeita rautatieturvallisuuden lisäämiseksi. Lakiehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa ohjeiden täytäntöönpano Suomessa käyttäen asianmukaista säädös- tai määräystasoa.

Rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annettavalla lailla sekä lain nojalla annettavilla asetuksilla ja Liikenteen turvallisuusviraston määräyksillä pantaisiin täytäntöön myös kelpoisuusvaatimusten osalta 11 päivänä elokuuta 2006 tehty Euroopan yhteisöjen komission päätös Euroopan laajuisen tavanomaisen rautatiejärjestelmän osajärjestelmää ”käyttötoiminta ja liikenteen hallinta” koskevasta yhteentoimivuuden teknisestä eritelmästä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on direktiivin täytäntöönpano. Täytäntöönpano on tarkoitus toteuttaa säätämällä laki ja valtioneuvoston asetus rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä. Valtioneuvoston asetus asian tuntijalääkäreiden, työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijapsykologien pätevyyksistä annettaisiin vuoden 2010 loppuun mennessä. Lisäksi tarkoituksena on muuttaa Rautatieviraston antamaa määräystä rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden terveydentilavaatimuksista sekä Rautatieviraston antamaa rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden terveystarkastusten tekemisestä annettua ohjeistoa. Liikenteen turvallisuusvirasto myös antaisi tarkemmat määräykset liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden psykologisen henkilöarvioinnin tekemisestä ja henkilöiden soveltuvuuden arvioimisesta liikenneturvallisuustehtäviin. Lisäksi virasto antaisi tarkemmat määräykset liikenneturvallisuuskoulutusta antavien oppilaitosten koulutusohjelmien sisällöstä sekä laissa tarkoitettua kertauskoulutuksen sisällöstä ja kestosta.

Direktiivin täytäntöönpanon tavoitteena on edistää rautatieliikenteen turvallisuutta, luoda yhtenäiset eurooppalaiset rautatiemarkkinat sekä edistää työvoiman liikkuvuutta myös rautatiealalla.

Direktiivin nojalla ei synny vastavuoroisen tunnustamisen velvoitetta ennen direktiivin soveltamista saatujen ajo-oikeuksien osalta. Tämä ei kuitenkaan rajoita ammattipätevyden tunnustamisesta 7 päivänä syyskuuta 2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY mukaisesti käytönotettua vastavuoroisen tunnustamisen yleistä järjestelmää, jota sovelletaan direktiivin 37 artiklassa säädettyjen siirtymäkausien loppuun.

Suomessa liikkuvan kaluston kuljettajan koulutuksen saaneen henkilön edellytykset siirtyä muualle Eurooppaan vastaaviin tehtäviin voivat parantua jonkin verran.

Uusi laki on pyritty kirjoittamaan nykyistä lakia ymmärrettävämpään muotoon.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Liikkuvan kaluston kuljettajien nykyinen kelpoisuustodistusjärjestelmä muuttuisi siten, että lain voimaantultua toimivaltainen viranomaisena myöntäisi vähimmäisiän ja tehtävään edellytettävän terveydentilan sekä yleisen ammatillisen pätevyyden omaaville kuljettajille lupakirjan. Toiminnanharjoittaja antaisi liikkuvan kaluston kuljettajalle lisätodistuksen, jossa mainittaisiin, millä rataverkon osalla lupakirjan haltijalla on lupa kuljettaa ja mitä liikkuvaa kalustoa. Direktiiviä sovelletaan ainoastaan liikkuvan kaluston kuljettajiin, mutta tämän lisäksi laissa määritellään, mitkä vaatimukset koskisivat myös muissa rautateiden liikenneturvallisuustehtävissä toimivia henkilöitä.

Liikkuvan kaluston kuljettajia koskeva kaksivaiheinen pätevyyden toteaminen merkittäisiin toimivaltaisen viranomaisen rekisteriin, kuten tarkoituksena on tehdä muidenkin liikenneturvallisuustehtävissä toimivien osalta. Niin sanottuun kelpoisuusrekisteriin merkittäisiin myös toiminnanharjoittajien antamien lisätodistusten tietoja, mutta oikeudellista sitovuutta ei rekisterillä tältä osin olisi.

Direktiivi velvoittaa jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset myöntämään liikkuvan kaluston kuljettajalle lupakirjan todisteeksi tiettyjen liikkuvan kaluston kuljettamiseen liittyvien perusedellytysten täyttymisestä. Direktiivin mukaan lupakirja on voimassa kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Euroopan talousaluetta koskevien menettelyjen mukaisesti lupakirja voi olla voimassa myös Euroopan talousalueella.

Lupakirja siis takaa peruskelpoisuuden toimia liikkuvan kaluston kuljettajan tehtävissä. Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa edellytetään, että kaikilla liikkuvan kaluston kuljettajilla on yksi tai useampi todistus, jossa mainitaan, millä rataverkoilla lupakirjan haltijalla on lupa kuljettaa. Tätä todistusta kutsutaan lakiehdotuksessa lisätodistukseksi. Lisätodistus kuuluu sen myöntävälle toiminnanharjoittajalle. Toiminnanharjoittaja pitäisi edelleen kirjata palveluksessaan

olevien kuljettajien kalustotyyppi- ja rataosakohtaisista pätevyyksistä sekä antaisi kuljettajilleen lisätodistukset. Rautatieyrityksille tai rataverkon haltijoille säädettäisiin tietyn siirtymäajan kuluttua velvollisuus toimittaa direktiivin edellyttämät tiedot sähköisessä muodossa Rautatievirastolle.

Direktiivin mukaisesti lupakirja myönnetään veturinkuljettajille, työkonenukuljettajille ja radio-ohjatun veturin kuljettajille. Muita liikenneturvallisuustehtäviä liikenteenohjauksessa, vaihtotyössä ja ratatyöstä vastaavana tekeville myönnetään kelpoisuuskirja.

Rautatieviraston mahdollisuuksia valvoa rautateiden liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden pätevyysvaatimuksia ehdotetaan myös lisättäviksi luomalla edellytykset liikkuvan kaluston kuljettajien siirtymiselle rautatieyritysten välillä.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annettavassa laissa säädettäisiin kelpoisuusvaatimuksista, joita edellytettäisiin valtion rataverkolla liikenneturvallisuustehtäviä hoitavilta henkilöiltä. Laissa säädettäisiin myös näitä tehtäviä varten annettavasta koulutuksesta, henkilöiden terveydentilan arvioinnista ja arviointimenettelystä. Lisäksi laissa säädettäisiin kelpoisuusvaatimuksiin liittyvistä vastuista, kelpoisuusvaatimuksista myönnettävistä erivapauksista, viranomaisvalvonnasta sekä muutoksenhausta viranomaispäätöksiin.

Valtion rataverkkoon liitetyllä yksityisraiteella liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden kelpoisuuteen lakia sovellettaisiin siten kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Rautatievirasto valtuutettaisiin antamaan liikenneturvallisuustehtäviä hoitavia henkilöitä koskevat tarkemmat määräykset terveydentilavaatimuksista ja niiden arvioinnista, terveydentilan lääketieteellisistä arviointiperusteista ja arviointimenetelmistä, psykologisen henkilöarvioinnin tekemisestä sekä henkilöiden soveltuvuuden arvioimisesta liikenneturvallisuustehtäviin. Lisäksi valtuutettaisiin antamaan tarkemmat määräykset liikenneturvallisuuskoulutusta antavien oppilaitosten koulutusohjelmien sisällöstä sekä laissa

tarkoitettun kertauskoulutuksen sisällöstä ja kestosta.

Voimassa olevan lain mukaan toiminnanharjoittaja antaa liikenneturvallisuustehtävän kelpoisuusvaatimukset täyttävälle henkilölle kelpoisuustodistuksen tehtävään. Tarkoituksena on siirtää tämä tehtävä direktiivin vaatimusten mukaisesti turvallisuusviranomaisena toimivalle Rautatievirastolle, joka vuoden 2010 alusta lukien siirtyisi osaksi Liikenteen turvallisuusvirastoa.

Myös muissa liikennemuodoissa vastaava tehtävä kuuluu viranomaiselle. Tarkemmat säännökset noudatettavasta menettelystä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Julkistaloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Tarkoituksena olisi pysyttää liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden kelpoisuusvaatimukset sisällöltään pääasiallisesti nykyisiä vaatimuksia vastaavina. Ehdotuksella olisi jossain määrin vaikutusta nykyisen Rautatieviraston toimintamenoihin. Lakiehdotuksen mukainen järjestelmä edellyttää Liikenteen turvallisuusvirastoon hankittavaa uutta tietojärjestelmää. Tästä aiheutuu hankinta-, projekti- ja ylläpitokuluja sekä lisäksi pysyvästi kolmen henkilötyövuoden suurinen kustannus. Lain Rautatievirastolle aiheuttamien lisätehtävien vuoksi Rautatievirastolle on myönnetty kolmen henkilötyövuoden lisäresurssit valtionalouden kehysten puitteissa. Tarvittaessa henkilötyövuosia voidaan myöhemmin kohdentaa uudelleen hallinnonalan tuottavuusohjelman puitteissa. Virastolle ja toiminnanharjoittajille saattaa jatkossa aiheutua jonkin verran lisäkustannuksia lisätodistusten antamisesta ja rekisterin perustamisesta ja ylläpitämisestä. Tarkoituksena on, että kelpoisuuslain muutoksella edistettäisiin uusien, kansalliseen tavaraliikenteeseen tulevien toimijoiden mahdollisuuksia hankkia ammattitaitoista työvoimaa. Lisäksi koulutusjärjestelmiä muutettaisiin paremmin nykyvaatimuksia vastaaviksi.

Jos kilpailu rautateiden tavaraliikenteessä käynnistyy, Liikenteen turvallisuusviraston

on tulevaisuudessa mahdollisesti perustettava rautatieliikenteen asiantuntijalääkärin virka riittävän liikennelääketieteellisen asiantuntemuksen saamiseksi. Virastossa ei nykyisin ole lainkaan lääketieteellistä asiantuntemusta. Virasto on käyttänyt hyväksymiään asiantuntijalääkäreitä asiantuntijoina muun muassa erivapauksia myöntäessään tai valvontaa suorittaessaan.

Lakiehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä sosiaalisia vaikutuksia eikä vaikutuksia aluekehitykseen. Lakiehdotuksen työllisyysvaikutusten arvioidaan olevan pienet.

4.2 Vaikutukset elinkeinotoimintaan ja liikenneturvallisuustehtävissä toimi- viin henkilöihin

Lakiehdotuksen siirtymäsäännöksissä on pyritty huomioimaan liikkuvan kaluston kuljettajien huomattava eläkkeelle siirtyminen lähivuosina.

Ehdotuksen taloudellisten vaikutusten VR:ään ja muihin laissa tarkoitettuihin toimiin arvioidaan jäävän suhteellisen vähäiseksi. Toisaalta laki lisää Liikenteen Turvallisuusvirastolta haettavien maksullisten päätösten määrää. Museoliikenteessä työskenteleviin lakia sovellettaisiin silloin kun henkilö toimii valtion rataverkolla 5 §:n 1 momentin mukaisissa tehtävissä.

Lupakirjojen ja kelpoisuuskirjojen hakemusprosessista aiheutuu kustannuksia sekä toiminnanharjoittajille että Liikenteen turvallisuusvirastolle. Viraston tekemistä maksullisista päätöksistä kuten lupakirjoista ja kelpoisuuskirjoista aiheutuu myös lisäkustannuksia. Toiminnanharjoittajien tulee varautua laissa säädettyjen tietojen lähettämiseen Liikenteen turvallisuusvirastolle. Tarkoituksena on, että liikenneturvallisuustehtävissä toimivista henkilöistä lähetetään Liikenteen turvallisuusvirastolle pääsääntöisesti vain sopivuuksilautuntoihin liittyvät tiedot, erivapauksien myöntämisen kannalta tarpeelliset tiedot sekä niiden henkilöiden osalta kaikki terveystiedot, joiden tekemän erivapauspyynnön Liikenteen turvallisuusvirasto on päättänyt hylätä. Lisäksi lähetetään liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden kertauskoulutusta koskevat tiedot.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Ehdotus on valmisteltu työryhmässä, jossa on ollut edustettuina liikenne- ja viestintäministeriön ja Rautatieviraston lisäksi Ratahallintokeskuksen, VR Yhtymä Oy:n sekä Veturimiesten liiton edustajia. Ehdotus on viimeistely virkatyönä.

Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, Rautatievirastolta, Ratahallintokeskukselta, Opetushallitukselta, Elinkeinoelämän Keskusliitolta, VR Yhtymä Oy:ltä, Suomen Satamaliitolta, eräiltä radanpitoa harjoittavilta yrityksiltä, museorautatietointaa harjoittavilta yhteisöiltä sekä rautatiealan henkilöstöjärjestöiltä.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot sidosryhmiltä. Lausunnon toimitti 12 lausunnonantajaa.

Oikeusministeriö esitti tarkennuksia rikoksia ja huumaavia aineita koskevan sääntelyyn, asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksien määrittelyyn, elinkeinovapautteen liittyviin seikkoihin, kelpoisuusvaatimuksia ja rikostaustatietojen saantia koskeviin säännöksiin, kelpoisuusrekisteriin ja lisätodistusrekisteriin sekä lakiehdotuksen suhteeseen julkisuuslainsäädäntöön.

Valtiovarainministeriö totesi muun muassa, että esitysluonnos ei sisällä rautatiealan koulutuksen järjestämisen kannalta ehdotuksia eikä taloustietoja nykytilanteesta. Esitysluonnoksen kansainvälinen katsaus antaa pohjaa jatkaa koulutusjärjestelmän kehittelyä myös Suomessa.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ollut huomautettavaa esityksen johdosta.

Opetusministeriö ei antanut virallista lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Opetushallitus totesi lausunnoissaan, että lainsäädännön uudistus ei koske tutkintoja, joita alalle tällä hetkellä järjestetään opetushallinnon toimialueella. Tämän vuoksi lain-

säädännön uudistus ei koske Opetushallitusta.

Rautatieviraston mukaan Rautatieviraston näkemykset on jo pääosin otettu huomioon kelpoisuuslakiehdotuksen tähänastisessa valmistelussa.

Ratahallintokeskuksen mielestä turvamiestä koskevia yleisiä terveydentilavaatimuksia ei tarvitsisi laissa säätää, koska Ratahallintokeskus voisi määritellä ne sisäisissä hankintasäännöissään. Turvamiehen ja turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä toimivien terveydentilavaatimukset ovat samat kuin liikenneturvallisuustehtävissä toimivilla.

VR-Yhtymä Oy:n mielestä lakiehdotuksen taloudellisia ja muita vaikutuksia ei ole luonnoksessa tuotu realistisesti esille. Sen mukaan lupakirjojen ja kelpoisuustodistusten hakuprosessista aiheutuu kustannuksia rautatieliikenteen harjoittajille, Liikenteen turvallisuusviraston maksullisista päätöksistä aiheutuu merkittäviä ja kokonaan uusia kustannuksia rautatieliikenteen harjoittajille. Liikenteen turvallisuusvirastolle aiheutuu hankinta-, projekti- ja ylläpitokuluja.

Rautatieläisten Liitto ry ja Rautatievirkamiesliitto RVL ry esittivät, että jo lain soveltamisalaa koskevasta 2 §:n 1 momentista tulisi ilmetä, että lakia sovellettaisiin yleisten terveydentilavaatimusten osalta myös turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä sekä turvamiehenä toimiviin henkilöihin.

Veturimiesten liitto esitti poistettavaksi törkeää liikenneturvallisuuden vaarantamista koskeva säännöksen ja esitti, että Ratahallintokeskuksen ja Rautatieviraston päätöksillä myönnetty terveydentilavaatimuksia koskevat erivapaudet säilyvät voimassa sellaisenaan.

Rautatiemuseoiden ja -harrastajien liitto ry (RMHL) sekä Haapamäen Museoveturiyhdistys yhtyi pääosiltaan lakiehdotuksen tekstiin. Ne haluaisivat kuitenkin uuden lain aikana turvata nykyisenlaisen yksityisraiteen liikenneturvallisuuspätevyksien säilymistä.

Myös Haapamäen Museoveturiyhdistys ry:n mielestä pitäisi määritellä ne yksityisraiteen liikenneturvallisuustehtävät, jotka vaikuttavat välittömästi liikennöintiin valtion rataverkolla.

Muut tahot, joille lausuntopyyntö hallituksen esityksestä toimitettiin, eivät antaneet lausuntoa tai ne eivät nähneet esityksessä huomautettavaa.

Lausunnot on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Rautatielain muuttamisesta on annettu eduskunnalle erillinen hallituksen esitys, jonka yhteydessä esitettiin rautatielain 34 § kumottavaksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain 1 §:n 1 ja 2 momentissa määritellään lyhyesti lain tarkoitus.

2 §. Soveltamisala Pykälän 1 momentissa määritellään lain soveltamisala. Lakia sovellettaisiin lähinnä rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä toimiviin, mutta eräiltä osin myös turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä sekä turvamiehenä toimiviin.

Pykälän 2 momentissa rajataan soveltamisalan ulkopuolelle Suomen ja Venäjän välinen yhdysliikenne Suomen valtion raja-alueella ja raja-aseilla. Suomen valtion raja-alue Venäjän rajalta lukien on muutama kilometri. Tällä alueella junia ja muuta liikuvaa kalustoa voivat kuljettajaa myös muut kuin suomalaisten liikenteenharjoittajien palveluksessa olevat henkilöt. Yhdysliikenteessä toimivat Venäjän rautateiden Rzd:n liikkuvan kaluston kuljettajat eivät tule raja-alueelta edemmäs.

Pykälän 3 momentin mukaan lakia ei sovelleta yksityisraiteilla liikenneturvallisuustehtäviä hoitaviin henkilöihin, jos yksityisraiteella suoritettavalla toimenpiteellä ei ole välitöntä vaikutusta liikennöintiin valtion rataverkolla. Säännös vastaa voimassa olevan lain 2 §:n 2 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan lakia ei sovelleta metro-, raitiovaunu- tai pikaraitiotiejärjestelmiin. Tämä direktiivin 2 artiklan 3 kohdan a) alakohdan mukainen poikkeussäännös on tarpeen, jotta direktiiviä ei tarvitse soveltaa esimerkiksi pääkaupunkiseudun metro- ja raideliikenteeseen.

3 §. Määritelmät. Pykälä sisältää laissa käytettävät määritelmät.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa määritellään rautatiejärjestelmä. Määritelmä poikkeaa nykyisestä rautatielain vastaavasta määritelmästä, koska määritelmässä huomioidaan myös muut seikat kuin se alue, jossa liiken-

neturvallisuustehtäviä voidaan hoitaa. Rautatiejärjestelmän määritelmä myös vaihtelee yhteisöläinsäädännössä. Kohdassa tarkoitettu rautatiejärjestelmän määritelmä olisi niistä sisällöllisesti kattavin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa määritellään liikenneturvallisuustehtävät. Määritelmä vastaa voimassa olevan kelpoisuuslain 3 §:ää. Tehtävällä on oltava välitön vaikutus rautatieliikenteen liikenneturvallisuuteen, jotta se täyttäisi liikenneturvallisuustehtävän edellytykset. Siten sellaisia rautatiejärjestelmässä suoritettavia tehtäviä, joilla on välillistä vaikutusta rautatieliikenteen turvallisuudelle, ei katsota tämän lain mukaisiksi liikenneturvallisuustehtäviksi. Pykälän mukaisia välittömiä liikenneturvallisuustehtäviä olisivat lain 5 §:n 1 momentin 1—4 kohdissa tarkoitettut liikenneturvallisuustehtävät. Momentin 1-4 kohtien liikenneturvallisuustehtävät olisivat varsinaisesti tehtäväkokonaisuuksia, joihin voisi sisältyä useampia erityyppisiä tehtäviä.

Momentin 3 kohdassa määritellään turvamiehen käsite. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi turvamieheen rajoitetusti. Turvamiehiä koskisivat 5 luvussa säädettyvät yleisiä terveydentilavaatimuksia, terveydentilan arviointia ja huumaavia aineita ja toimintakyvyn heikkenemistä käsittelevät pykälät.

Momentin 4 kohdassa määritellään rautatieyrityksen käsite. Määritelmä vastaa voimassa olevan rautatielain 2 §:n 1 kohtaa. Lisäksi kohdassa viitataan rautatieyritysten kansainväliseen yhteenliittymään.

Momentin 5 kohdassa määritellään museoliikenne vastaavasti kuin voimassa olevan rautatielain 2 §:n 6 kohdassa.

Momentin 6 kohdassa määritellään yksityisraide. Määritelmä vastaa rautatielain 2 §:n 7 kohtaa. Liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteilla olevassa rautatielain kokonaisuudistuksessa harkitaan muutoksia niin sanottuun yksityisraiteita koskevaan sääntelyyn. Tällä saattaa olla vaikutuksia

myös ehdotetun lain yksityisraiteita koskevaan sääntelyyn.

Momentin 7 kohdassa määritellään toiminnanharjoittaja. Toiminnanharjoittajan palveluksessa voi olla esimerkiksi liikkuvan kaluston kuljettajia, ratatyöstä vastaavia, vaihtotyöntekijöitä tai liikenteenohjaajia.

Momentin 8 kohdassa määritellään liikkuva kalusto. Määritelmän mukaisesti liikkuvalla kalustolla tarkoitetaan henkilö- ja tavara-liikenteessä sekä vaihtotyöliikenteessä käytettävää veturia, henkilöliikenteeseen tarkoitettua moottorijunaa ja rataverkon kunnossapitoon tarkoitettua kiskoilla liikkuvaa kalustoa. Liikkuvalla kalustolla tarkoitetaan direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja, sekä ryhmän a) että ryhmän b) vetureita.

Momentin 9 kohdassa määritellään liikkuvan kaluston kuljettaja. Liikkuvan kaluston kuljettajalla tarkoitetaan veturinkuljettajaa ja muuta liikkuvan kaluston kuljettajaa, jolla tämän lain perusteella on kyky ja lupa itsenäisesti, vastuullisesti ja turvallisesti kuljettaa liikkuvaa kalustoa.

Momentin 10 kohta sisältää veturinkuljettajadirektiivin määritelmän, jäljempänä lakiehdotuksessa ”veturinkuljettajadirektiivi”.

4 § Toiminnanharjoittajan vastuu. Lain 4 §:n mukaan toiminnanharjoittaja vastaa toiminnassaan siitä, että sen palveluksessa tai toiminnassa mukana olevat liikenneturvallisuustehtäviä hoitavat henkilöt täyttävät tässä laissa ja sen nojalla säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Voimassa olevassa kelpoisuuslaissa vastaava säännös sisältyy lain 4 §:ään. Säännös sisältää toiminnanharjoittajalle asetetun vastuun valvoa tässä laissa säädettyjen veloitteiden toteutumista käytännössä.

2 luku **Liikenneturvallisuustehtävissä toimivien kelpoisuusvaatimukset**

Lain 2 luvussa määritellään liikenneturvallisuustehtävissä toimivien kelpoisuusvaatimukset.

5 §. Liikenneturvallisuustehtävät. Lain 5 §:n 1 momentissa määritellään, mitkä tehtäväkokonaisuudet sisältävät liikenneturvallisuustehtäviä. Liikkuvan kaluston kuljettamisella tarkoitetaan vetokaluston, junayksikön tai muun raiteella liikkuvan kaluston itsenäi-

sestä liikkumisesta vastaamista junaliikenteessä tai vaihtotyössä. Kuljettaja vastaa oman tehtävänsä osalta rautatiejärjestelmän liikennöinnistä annettujen määräysten noudattamisesta. Kuljettajan on tunnettava tarpeellisilta osin sen yrityksen turvallisuusjohtamisjärjestelmä, jonka palveluksessa tai jonka toiminnassa kuljettaja on mukana. Jälkimmäinen tapaus on kyseessä esimerkiksi silloin, kun kuljettajan työnantajana toimii työntekijöitä vuokraava yritys.

Vaihtotyöllä tarkoitetaan vaihtotyön johtamisesta vastaamista sekä liikenteenohjaukseen ja kuljettamiseen liittyviä taikka muita tehtäviä, jotka tehdään vaihtotyönjohtajan alaisuudessa. Tähän tehtäväkokonaisuuteen eivät kuulu kaluston tai kuorman tekniseen tai toiminnalliseen tarkastamiseen eivätkä kaluston kytkemiseen tai irrottamiseen liittyvät tehtävät.

Liikenteenohjauksella tarkoitetaan rautatieliikenteen kulkuteiden turvaamista, lupien antamista vaihtotyöhön sekä ratatyön suojaamista liikenteenohjauksen piirissä olevilla alueilla. Liikenteenohjaus vastaa oman tehtävänsä osalta liikennöinnistä ja ratatyöstä annettujen määräysten noudattamisesta. Tähän tehtäväkokonaisuuteen kuuluu henkilö, joka huolehtii junien kulkuteiden turvaamisesta ja lupien antamisesta vaihtotyöhön sekä ratatyön suojaamisesta liikenteenohjauksen piirissä olevalla alueella. Tähän tehtäväkokonaisuuteen kuuluu myös henkilö, joka tekee liikenteenohjaukseen liittyviä tehtäviä liikenteenohjauksen alaisuudessa.

Ratatyön liikenneturvallisuudesta vastaava pyytää liikenteenohjaukselta luvan ratatyöhön ryhtymisestä sekä vastaa ilmoituksen tekemisestä liikenteenohjaukselle siitä, että ratatyön tekeminen on päättynyt. Ratatyön liikenneturvallisuudesta vastaava myös vastaa itsenäisesti ratatyön suojaamisesta liikenteenohjauksen piirissä olevan alueen ulkopuolella. Ratatyöalueella toimiviin kuljettajiin ei sovelleta tässä laissa tarkoitettuja kelpoisuusvaatimuksia.

Nyt esitetty jako ei muuta merkittävästi voimassa olevaa sääntelyä. Se, toimiiko henkilö liikenneturvallisuustehtävissä vai ei, arvioidaan tehtävien sisällön eikä tehtävänimikkeiden perusteella. Liikenneturvallisuustehtäviä eivät siten olisi päällysrakenne-

töistä vastaavan tehtävä, maanrakennustöistä vastaavan tehtävä, sillanrakennustöistä vastaavan tehtävä, turvamiehen tehtävä, turvalaitteita asentavan ja huoltavan tehtävä, kiskomateriaalin ultraäänitarkastajan tehtävä eivätkä hiontakelpoisuuden eikä hitsauskelpoisuuden omaavan henkilön tehtävät.

Pykälän 2 momentissa tarkennetaan, että henkilöllä on oltava liikenneturvallisuustehtävää hoitaessaan 1 momentissa mainittuun tehtäväkokonaisuuteen kuuluva 26 §:ssä tarkoitettu opintosuoritus. Edellä 1 momentissa tarkoitettuun tehtäväkokonaisuuteen voi liittyä useita erilaisia tehtäviä.

Pykälän 3 momentista ilmenee, että opintosuorituksen tulee olla oppilaitoksesta, jonka Liikenteen turvallisuusvirasto on hyväksynyt antamaan tehtävään tarvittavan koulutuksen. Myös Rautatieviraston hyväksymästä oppilaitoksesta saatu koulutus hyväksytään siten kuin 58 §:n siirtymäsäännöksistä ilmenee.

6 §. Kelpoisuusvaatimukset. Lain 6 §:n 1 momentissa määritellään liikenneturvallisuustehtävää hoitavaan henkilöön kohdistuvat yleiset kelpoisuusvaatimukset. Henkilön on oltava tehtävään sopiva, mikä vastaa voimassa olevan lain 5 §:n 1 momenttia. Myös liikenteenhoidossa käytettävän kielen osaamisvaatimus sekä ikävaatimus ovat voimassa olevan lain 5:n 1 momentista. Nyt esittävä 68 vuoden eläkeikä on yleisen eläkelainsäädännön mukainen eläkkeelle jäämisikä. Lisäksi 1 momentin 2 kohdassa viitataan muualla tässä laissa säädettyihin terveydentilavaatimuksiin, joista säädetään lain 5 luvussa. Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaisesti liikenneturvallisuustehtävää hoitavalta edellytetään hyvämaineisuutta. Henkilö ei ole saanut olla tuomittu viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana rikoksesta, joka osoittaa hänet sopimattomaksi toimimaan liikenneturvallisuustehtävissä. Tällaisia rikoksia olisivat esimerkiksi 52 – 54 §:ssä tarkoitettut rikokset varsinkin, jos henkilö on syyllistynyt useampiin tällaisiin rikoksiin.

Pykälän 2 momentti sisältää olennaisen vaatimuksen siitä, että liikkuvan kaluston kuljettajalla on oltava sekä lupakirja että lisätodistus. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 4 artiklan 1 kohta. Kuljettajalla, joka liikkuu valtion rataverkolla tai siihen lii-

tetyllä alueella, on oltava mukanaan lupakirja ja lisätodistus.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että muussa liikenneturvallisuustehtävissä toimivalla kuin liikkuvan kaluston kuljettajalla on oltava osoituksena kelpoisuudesta tehtävään kelpoisuuskirja siten kuin muualla tässä laissa säädetään. Kyseessä on kansalliseen lainsäädäntöön kuuluva säännös, jolla korvataan voimassa olevan lain 13 §:n säännös ja viitataan lakiehdotuksen 4 lukuun, jossa säädetään asiasta tarkemmin.

Pykälän 4 momentissa säädetään, että liikenneturvallisuustehtävissä toimivalla on oltava tehtävän vaativuustasoa vastaava kielitaito. Säännös on uusi, mutta vahvistaa nykyisen käytännön. Lisäksi momentissa valtuutetaan antamaan säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Välitöntä tarvetta asetustenantovaltuuden käyttämiseen ei tällä hetkellä ole, mutta tilanne voi muuttua, jos ulkomaisia operaattoreita tulee myöhemmin markkinoille.

3 luku **Lupakirja ja lisätodistus**

Lain 3 luvussa säädetään lupakirjasta ja lisätodistuksesta.

7 §. Lupakirja Lain 7 §:n 1 momentin mukaan osoituksena siitä, että liikkuvan kaluston kuljettaja täyttää lain 6 §:ssä määritellyt yleiset kelpoisuusvaatimukset, Liikenteen turvallisuusvirasto myöntää hänelle lupakirjan. Voimassa olevan lain 13 §:n 1 momentin mukaan rautatielaissa tarkoitettun rautatieyrityksen, rautatieyritysten kansainvälisen yhteenliittymän ja radanpitoa harjoittavan yrityksen on annettava kelpoisuustodistus palveluksessaan olevalle henkilölle. Voimassa olevan säännöksen sisällöstä johtuen on jäänyt epäselväksi, millä perusteella esimerkiksi radanpitoa harjoittava yritys on kelpoisuustodistuksen myöntänyt.

Pykälän 2 momentin mukaan lupakirja on pidettävä mukana kuljettaessa liikkuvaa kalustoa. Lupakirja kuuluu direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti sen haltijalle, ja sen myöntää direktiivin 2004/49EY 16 artiklassa tarkoitettu turvallisuusviranomaisena, jolla Suomessa tarkoitetaan Liikenteen turvallisuusvirastoa.

Pykälän 3 momentissa viitataan terveystarkastusten ja psykologisten henkilöarviointien osalta siihen, mitä muualla laissa säädetään. Tämä viittaa lakiehdotuksen 5 lukuun.

Pykälän 4 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 14 artiklan 5 kohta.

Pykälän 5 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 7 artiklan 1 kohta. Direktiivin 10 artiklan mukaan lupakirjan hakijalta vaadittavan vähimmäisiän on oltava vähintään 20 vuotta. Suomessa liikkuvan kaluston kuljettajan tehtävään hakeutuvalle henkilölle lupakirja voitaisiin myöntää jo hänen täytettyään 18 vuotta. Suomi tunnustaisi vastavuoroisesti myös muussa Euroopan talousalueen valtiossa 18 vuotta täyttäneelle kuljettajalle myönnetyn lupakirjan.

8 §. Lupakirjan hakeminen. Lain 8 §:ssä säädetään lupakirjan saamiseksi lupakirjan hakijalta edellytettävistä vaatimuksista.

Pykälän 1 momentissa säädetään perusteista, millä lupakirja annetaan. Pykälän 1 momentin 1-2 kohdan mukaan hakijan tulee täyttää 6 §:ssä säädettyt yleiset kelpoisuusvaatimukset ja 2 momentin mukainen peruskoulutus. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lupakirjan hakijan on osoitettava ammatissa vaadittava yleinen pätevyytensä suorittamallaan koulutusohjelmalla ja kokeella. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 11 artiklan 4 kohta, jonka mukaan lupakirjan hakijan on osoitettava ammatissa vaadittava yleinen pätevyytensä suorittamalla hyväksytysti ainakin liitteessä IV luetellut yleiset aihepiirit kattava koe. Pykälän 1 momentin 4-5 kohdan mukaan hakijalla tulee olla myönteinen sopivuuslausunto asiantuntijalääkäriltä ja myönteinen soveltuvuuslausunto psykologilta.

Pykälän 2 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 11 artiklan 1 kohta. Lupakirjaa hakevan on oltava suorittanut vähintään yhdeksän vuoden yleissivistävä peruskoulutus (alemman ja ylemmän perusasteen koulutus), jolla Suomessa tarkoitetaan yleisen oppivelvollisuuden suorittamista. Lisäksi lupakirjaa hakevalla on oltava hyväksyttävästi suoritettu ammatillinen peruskoulutus. Tässä tarkoitettuna ammatillisen peruskoulutuksen tasoa vastaisivat esimerkiksi ratapihahenkilöstön koulutusohjelman suorittaminen hyväksytysti tai ylioppilastutkinto. Direktiivin 11 artiklan 1

kohdassa viitataan neuvoston päätökseen 85/368/ETY. Neuvoston päätös 85/368/ETY on kuitenkin kumottu.

Pykälän 3 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 14 artiklan 4 kohta.

Pykälän 4 momentilla mukaan 1 momentin 3 kohdan mukaisen kokeen sisällöstä määrätään tarkemmin Liikenteen turvallisuusviraston määräyksessä. Määräyksellä pantaisiin täytäntöön direktiivin IV liitteen vaatimukset. Direktiivin liitteessä IV asetetaan liikkuvan kaluston kuljettajien koulutuksen yleiset tavoitteet sekä ne osaamisalueet, joita liikkuvan kaluston kuljettajilta vaaditaan liikkuvan kaluston laadusta ja liikennöntialueesta riippumatta. Liikenteen turvallisuusvirasto tulee lisäksi ottamaan direktiivin liitteiden IV ja V sisällön huomioon vahvistaessaan alan oppilaitosten valmistelemat koulutusohjelmat.

Pykälän 5 ja 6 momentit sisältävät asetuksenantovaltuuden. Pykälän 5 momentin mukaan lupakirjan myöntämisestä, päivittämisestä, uusimisesta, muuttamisesta ja raukeamisesta sekä lupakirjan kielestä, muodosta ja sisällöstä säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuudella pannaan täytäntöön direktiivin 9-13 artiklan määräyksiä. Pykälän 6 momentin asetuksenantovaltuudella pantaisiin täytäntöön direktiivin 22 artiklan 1 kohdan a alakohta.

9 §. Lupakirjan pitäminen voimassa. Lain 9 §:ssä säädetään lupakirjan pitämisestä voimassa. Pykälä vastaa 16 §:ssä annettavia kelpoisuuskirjan voimassa pitämistä koskevia säännöksiä.

Lain 9 §:n 1 momentin mukaan lupakirja on voimassa 10 vuotta, jos sen haltija on osallistunut kertauskoulutukseen ja toiminut tehtävänsä kuuluvissa liikenneturvallisuustehtävissä kalenterivuodessa vähintään 100 tuntia. Säännös on tarkoitettu ylläpitämään esimerkiksi luottamustehtävissä toimivien henkilöiden ammattitaito. Säännöksen mukaan ajanjakso, jolta 100 tuntia lasketaan, olisi kalenterivuosi. Tarkoituksena on helpottaa työnantajien mahdollisuutta valvoa, että käytännön kokemus työtehtäviin säilyy.

Pykälän 2 momentin mukaan lupakirjan haltijan on käytävä 20 §:n 4 momentin mukaisissa terveystarkastuksissa, jotta lupakirja pysyy voimassa.

Pykälän 3 momentin mukaan lupakirjan voimassapitämiseksi valtion rataverkolla toimivan on suoritettava kertauskoulutus keran vuodessa.

Pykälän 4 momentin mukaan lupakirjan voimassapitämiseksi yksityisraiteella toimivan on suoritettava kertauskoulutus joka toinen vuosi.

Pykälän 5 momentin mukaan kertauskoulutuksen keston on oltava suhteessa tehtävän vaativuustasoon.

Pykälän 6 momentissa rajoitetaan kertauskoulutuksen antamiseen oikeutetut Liikenteen turvallisuusviraston hyväksymään oppilaitokseen ja rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen perehtyneeseen henkilöön, jonka Liikenteen turvallisuusvirasto on hyväksynyt.

Pykälän 7 momentissa viitataan 25 pykälään.

10 §. Lupakirjan peruuttaminen. Lain 10 §:ssä säädetään lupakirjan peruuttamisesta. Pääsääntöisesti lupakirja peruutetaan kokonaan, mutta erityisissä tilanteissa myös määräjäksi peruuttaminen on mahdollista Pykälän 1 ja momentin mukaan lupakirja on peruutettava, jos lupakirjan haltija ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia tai jos liikkuvan kaluston kuljettaja toistuvasti rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka muutoin vakavasti vaarantaa toiminnallaan rautatieturvallisuutta.

Pykälän 3 momentin säännöksen mukaan päätöksestä peruuttaa lupakirja on ilmoitettava viipymättä paitsi lupakirjan haltijalle, myös toiminnanharjoittajalle, jonka palveluksessa henkilö työskentelee tai jonka toiminnassa luvanhaltija on mukana.

Pykälän 4 momentissa säädetään tilanteista, joissa pyyntö lupakirjan peruuttamiseen on tullut toisen jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Asia on tällöin ratkaistava neljän viikon kuluessa ja päätöksestä on ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle ja jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille.

11 §. Toisessa jäsenvaltiossa myönnetyn lupakirjan peruuttaminen. Lain 11 §:ssä säädetään menettelystä, jota noudatetaan kun toisessa jäsenvaltiossa myönnetty lupakirja on esitetty peruutettavaksi. Liikenteen turvallisuusviraston on pyydettävä lupakirjan peruuttamista siltä toimivaltaiselta viranomai-

selta, joka on myöntänyt lupakirjan. Säännöksillä pannaan täytäntöön direktiivin 29 artiklan 4 kohdan b ja c alakohta.

12 §. Lisätodistus. Lain 12 §:ssä säädetään lisätodistuksesta, sen antajasta, antamisen edellytyksistä sekä oikeudellisesta merkityksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan toiminnanharjoittaja antaa palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevalle liikkuvan kaluston kuljettajalle lisätodistuksen. Toiminnassa mukana olevilla tarkoitetaan esimerkiksi vuokratyöntekijöitä. Liikennevirasto antaa lisätodistuksen vain palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevalle liikkuvan kaluston kuljettajalle.

Pykälän 2 momentin säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 7 artiklan 2 kohta. Direktiivin 3 artiklan f-kohdasta ilmenee, että rautatieyrityksellä tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/14/EY tarkoitettua rautatieyritystä sekä muuta vetopalveluista huolehtivaa yritystä. Direktiivin 13 artiklan 3 kohdassa määritellään lisätodistuksen hakijalta edellytettävä ammatillinen pätevyys. VR ei nykyisin osoita kuljettajiaan toimimaan tietyllä rataverkon osalla. Tarkoituksena ei ole muuttaa tätä. Toiminnanharjoittaja voi jatkossakin antaa lisätodistuksen koko rataverkolle. Toiminnanharjoittaja voi kuitenkin halutessaan myöntää lisätodistuksen vain osalle rataverkkoa.

Esimerkiksi radanpitoa tai museoliikennettä harjoittava yritys voi antaa lisätodistuksen palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevalle liikkuvan kaluston kuljettajalle tarvittaessa ainoastaan sille rataverkon osalle, jossa yritys toimii.

Pykälän 3 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 13 artiklan 1-3 kohdat. Toiminnanharjoittaja antaa lisätodistuksen ja on vastuussa siitä, että liikkuvan kaluston kuljettajalla on tarvittava ammatillinen tietämys ja että hän tuntee toiminnanharjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmän siltä osin kuin hänen tehtäviinsä nähden on tarpeen. Toiminnanharjoittaja vastaa siitä, että hänen palveluksessaan oleva henkilö on suorittanut direktiivin 13 artiklan 2 kohdan mukaisen kokeen.

Pykälän 4 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 6 artiklan 2 kohta.

Pykälän 5 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 1 kohta. Momentin mukaan toiminnanharjoittajan on määritettävä osana turvallisuusjohtamisjärjestelmäänsä menettelyt lisätodistusten myöntämiselle ja päivittäiselle veturinkuljettajadirektiivin mukaisesti.

Pykälän 6 momentti sisältää direktiivin täytäntöönpanon kannalta tarpeellisen asetuk-senantovaltuuden.

13 §. Lisätodistuksen peruuttaminen. Lain 13 §:ssä säädetään lisätodistuksen peruutta-misesta ja sen voimassa olon lakkaamisesta.

Pykälän ensimmäisen momentin mukaan lisätodistus on peruutettava kokonaan tai määrääjäksi, jos liikkuvan kaluston kuljettaja ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia. Peruuttamisesta on ilmoitettava asianomai-selle liikkuvan kaluston kuljettajalla ja Liik-enteen turvallisuusvirastolle. Tästä sääde-tään pykälän toisessa momentissa.

Kolmannen momentin mukaan Liikenteen Turvallisuusviraston on pyydettävä toimin-nanharjoittajaa perumaan lisätodistus, jos liikkuvan kaluston kuljettaja ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia. Liikenteen turvallisuusvirasto voi kieltää liikkuvan ka-luston kuljettajaa

toimimasta Suomen rataverkolla sillä aikaa kun se odottaa toiminnanharjoittajan vastaus-ta.

Neljännän momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi kieltää liikkuvan ka-luston kuljettajaa toimimasta alueellaan, jos kuljettaja aiheuttaa vakavan uhkan rautatie-järjestelmän turvallisuudelle.

Viidennen momentin mukaan liikenteen turvallisuusviraston on toimitettava tieto toi-minnan kieltämisestä Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muille toimivaltaisille vi-ranomaisille. Ilmoitusvelvollisuus koskee sekä kolmannen että neljännen momentin perus-teella annettua kieltoa.

Kuudennen momentin mukaan toiminnan-harjoittajan on ratkaistava lisätodistuksen pe-ruuttamista tai lisätarkastuksia koskeva pyyn-tö neljän viikon kuluessa asiaa koskevan pyynnön saatuaan ja ilmoitettava päätökses-tään pyynnön tehneelle toimivaltaiselle vi-ranomaiselle.

Lisätodistuksen peruuttamisesta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Lisätodistuksen peruuttaminen ei auto-maattisesti johda lupakirjan peruuttamiseen.

14 §. Poikkeukset. Lain 14 §:ssä säädetään poikkeuksista, jolloin liikkuvan kaluston kul-jettajalla ei tarvitse olla lisätodistusta. Jotta liikkuvan kaluston kuljettaja voisi kuljettaa liikkuvaa kalustoa, hänellä täytyy yleensä ol-la lisätodistus sekä kuljetettavalle liikkuvan kaluston tyyppille että sille rataverkon osalle, jossa hän aikoo kalustoa kuljettaa. Lain 14 §:ssä säädettäisiin tilanteista, joissa liikkuvan kaluston kuljettajalla ei kuitenkaan tarvitsisi olla lisätodistusta sille rataverkon osalle, jolla aikoo kalustoa kuljettaa. Liikkuvan kaluston ohjaamossa tulisi tällöin olla lisäksi toinen liikkuvan kaluston kuljettaja, jolla olisi lisä-todistus kyseiselle rataverkon osalle. Pykäläl-lä pannaan täytäntöön direktiivin 4 artiklan 2 kohta.

Kysymys on tilanteista, joissa kuljettaja kuljettaa liikkuvaa kalustoa poikkeuksellisesta syystä sellaisella rataosuudella tai rataaver-kon osalla, joka on hänelle vieras. Tällöin tarvittaisiin toinen kuljettaja, jolla on kysees-sä olevan rataosuuden lisätodistus toimimaan toisena kuljettajana. Mahdollisuus toisen kul-jettajan käyttöön olisi toiminnanharjoittajan päätettävissä, eikä rataverkon haltija tai Liik-enteen turvallisuusvirasto voisi sitä edellyttää.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan toista kuljettajaa voidaan käyttää tilanteissa, joissa rataverkonhaltijan pyynnöstä joudutaan liikenteen häiriön vuoksi liikkuva kalus-to kuljettamaan toista reittiä määränpähän-sä, kuin alun perin suunniteltiin tai kunnos-sapitämään rataa.

Pykälän 2 ja 3 kohta oikeuttavat toisen kul-jettajan käyttöön museo- ja tavariikenteessä poikkeuksellisissa yksittäistapauksissa. Tava-raliikenteessä tähän vaaditaan lisäksi rataaver-kon haltijan suostumus. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöliikenteessä toisen kuljettajan käyttö olisi mahdollista vain 1 kohdan mu-kaisissa tapauksissa, mutta museo- ja tavara-liikenteessä voisi jokin muukin tilanne tulla kysymykseen.

Pykälän 4 kohdan mukaan toisen kuljetta-jan käyttö olisi mahdollista uuden junan tai veturin toimittamisen tai esittelyn yhteydessä ja 5 kohdan mukaan kuljettajakoulutuksen tai kokeen yhteydessä.

Esimerkkeinä toisen kuljettajan käyttämisestä voidaan mainita kiskohiontakoneen käyttö, jolloin hiontakonetta ajaa ulkomainen veturinkuljettaja, joka on saanut lisätodistuksen kyseisen kaluston kuljettamiseen muussa EU:n jäsenvaltiossa, mutta jolla ei ole lisätodistusta suomalaisille rataosuuksille. Tällöin toisena kuljettajana toimii kyseiselle rataosuudella lisätodistuksen saanut liikkuvan kaluston kuljettaja, jolla on riittävä kielitaito kommunikoidaan ulkomaalaisen kuljettajan kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan toisen kuljettajan käyttämisestä on ilmoitettava etukäteen rataverkon haltijalle.

4 luku **Kelpoisuuskirja**

Lain 4 luvussa säädetään kelpoisuuskirjasta.

15 §. Kelpoisuuskirja. Lain 15 §:n 1 momentissa säädetään kelpoisuuskirjan oikeudellisesta merkityksestä. Pykälän 1 momentin mukaan kelpoisuuskirja oikeuttaa haltijansa toimimaan liikenneturvallisuustehtävissä siten kuin kelpoisuuskirjassa on tarkemmin määriteltä.

Pykälän 2 momentin mukaan kelpoisuuskirjan myöntää Liikenteen turvallisuusvirasto. Kelpoisuuskirja myönnetään muille liikenneturvallisuustehtävissä toimiville kuin liikkuvan kaluston kuljettajille. Säännös liittyy lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 2-4 kohtiin. Kelpoisuuskirja myönnetään henkilölle, joka täyttää momentissa tarkoitettujen tehtävien kelpoisuusvaatimukset. Momentin 4 kohdassa tarkoitettua rautatieliikenteen asiantuntijapsykologilta saatua myönteistä soveltuvuuslausuntoa ei kuitenkaan edellytetä ratatyön liikenneturvallisuudesta vastaavan henkilön tehtävässä, koska näille henkilöille ei tehdä lakiehdotuksen 21 §:n mukaista psykologista henkilöarviointia.

Direktiivissä ei pääsääntöisesti ole muita kuin liikkuvan kaluston kuljettajia koskevia säännöksiä. Kelpoisuuskirjasta, sen myöntämisedellytyksistä ja muista vastaavista asioista säättämisen tarkoituksena on varmistaa rautatieliikenteen liikenneturvallisuus. Voimassa olevan kelpoisuuslain 13 §:ssä säädetään, että rautatielaisissa tarkoitettu rautatieyrittäjä, rautatieyrittäjien kansainvälinen yhteen-

liittymä ja radanpitoa harjoittava yritys antaa kelpoisuustodistuksen palveluksessaan ollevalle henkilölle.

Pykälän 3 momentin mukaan kelpoisuuskirjaa on pidettävä mukana työtehtävissä. Ilman tällaista vaatimusta lain soveltamisen valvonta olisi vaikeaa. Pykälän 4 momentin valtuutuslauseke on tarpeen, jotta merkitykseltään vähäisistä asioista ei tarvitse säätää lailla.

16 §. Kelpoisuuskirjan pitäminen voimassa. Lain 16 §:n 1 momentin mukaan kelpoisuuskirja on voimassa toistaiseksi, jos sen haltija on osallistunut kertauskoulutukseen ja toiminut tehtäväänsä kuuluvissa liikenneturvallisuustehtävissä kalenterivuodessa vähintään 100 tuntia. Säännös on tarkoitettu ylläpitämään esimerkiksi luottamustehtävissä toimivien henkilöiden ammattitaito. Säännöksen mukaan ajanjakso, jolta 100 tuntia laskeetaan, olisi kalenterivuosi. Tarkoituksena on helpottaa työnantajien mahdollisuutta valvoa, että käytännön kokemus työtehtäviin säilyy.

Pykälän 2 momentin mukaan kelpoisuuskirjan haltijan on käytävä 20 §:n mukaisissa terveystarkastuksissa, jotta kelpoisuuskirja pysyy voimassa.

Pykälän 3 momentin mukaan kelpoisuuskirjan voimassapitämiseksi valtion rataverkolla toimivan on suoritettava kertauskoulutus joka toinen vuosi.

Pykälän 4 momentin mukaan kelpoisuuskirjan voimassapitämiseksi yksityisraiteella toimivan on suoritettava kertauskoulutus joka toinen vuosi. Pykälän 2-4 momentin tarkoituksena on varmistaa, että liikenneturvallisuustehtävissä toimiva henkilö voi suorittamansa kertauskoulutuksen avulla seurata alan kehittymistä ja säilyttää ammattitaitonsa.

Pykälän 5 momentin mukaan kertauskoulutuksen keston on oltava suhteessa tehtävän vaativuustasoon.

Pykälän 6 momentissa rajoitetaan kertauskoulutuksen antamiseen oikeutetut Liikenteen turvallisuusviraston hyväksymään oppilaitokseen ja rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen perehtyneeseen henkilöön.

Pykälän 7 momentissa viitataan lain 25 §:ään.

Pykälän 8 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä kertauskoulutuksen sisällöstä ja kestosta.

17 §. *Kelpoisuuskirjan voimassaolon uudistaminen.* Lain 17 §:n 1 momentissa säädetään, että jos henkilö on saanut koulutuksen muuhun liikenneturvallisuustehtävään kuin liikkuvan kaluston kuljettamiseen, mutta hänen kelpoisuuskirjansa ei ole voimassa 15 §:ssä säädetyn vuoksi, hänen on suoritettava hyväksytysti sekä kertauskoulutus että käytännön osaamista osoittava koe päästäkseen takaisin liikenneturvallisuustehtävään. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että liikenneturvallisuustehtäviä hoitavat suorittavat laissa edellytetyn kertauskoulutuksen ja säilyttävät tehtävässä toimimalla tehtävän edellyttämän osaamisen. Säännös ei koske liikkuvan kaluston kuljettajan tehtävissä toimivia, koska direktiivissä edellytetään, että liikkuvan kaluston kuljettajan lupakirja on voimassa kymmenen vuotta edellyttäen, että kertauskoulutukset ja terveystarkastukset on hoidettu säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos henkilö ei ole hoitanut 1 momentissa tarkoitettua tehtävää viiteen vuoteen tai sitä pidempään, hänen on suoritettava 1 momentissa tarkoitettujen näyttökokeen ja kertauskoulutuksen lisäksi laite- tai kalustokohtainen koulutusohjelma voidakseen aloittaa uudelleen kyseisessä liikenneturvallisuustehtävässä, jos hän on ollut poissa tehtävästä viisi vuotta tai pidempään. Säännös ei koske 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua liikkuvan kaluston kuljettamiseen oikeutettua henkilöä, koska direktiivin mukaan lupakirja on voimassa kymmenen vuotta sen antamisesta lukien. Toiminnanharjoittaja voi kuitenkin turvallisuusjohtamisjärjestelmässään edellyttää näyttökokeen ja kertauskoulutuksen lisäksi lisäkoulutusta, liikkuvan kaluston kuljettajalta joka ei ole toiminut tehtävässään viiteen vuoteen Määräajan kulumisen alkaa heti tämän lain voimaan tultua.

Pykälän 3 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä laite- tai kalustokohtaisen koulutusohjelman sisällöstä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

18 §. *Kelpoisuuskirjan peruuttaminen.* Lain 18 §:ssä säädetään kelpoisuuskirjan peruuttamisesta. Kelpoisuuskirja voidaan peruuttaa pysyvästi tai määräajaksi, jos sen haltija ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia.

Kelpoisuuskirjan peruuttaminen määräajaksi voi olla perusteltua, jos ennalta on tiedossa syy, minkä vuoksi liikenneturvallisuustehtävää hoitavan henkilön edellytykset hoitaa tehtäväänsä palautuvat tietyn ajan jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, missä tilanteissa kelpoisuuskirja 1 momentissa säädetyn lisäksi on peruutettava.

Pykälän 3 momentin mukaan päätöksestä peruuttaa kelpoisuuskirja on viipymättä ilmoitettava kelpoisuuskirjan haltijalle ja sille toiminnanharjoittajalle, jonka palveluksessa tai toiminnassa tämä on mukana.

Pykälän 4 momentin mukaan kelpoisuuskirjan peruuttamisesta voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 luku **Terveydentilaa koskevat vaatimukset ja terveydentilan arviointi**

Lain 5 luvussa säädetään terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja terveydentilan arvioinnista.

19 §. *Yleiset terveydentilavaatimukset.* Lain 19 §:ssä säädetään yleisistä terveydentilavaatimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan liikenneturvallisuustehtävissä ja turvalaitteiden asennustehtävissä ja huoltotehtävissä sekä turvamiehenä saa toimia vain henkilö, jolla on riittävät fyysiset ja henkiset toimintaedellytykset kyseiseen tehtävään. Tämä on osoitettava voimassa olevalla 20 §:n 3 momentissa tarkoitettulla rautatiealan asiantuntijalääkärin antamalla myönteisellä sopivuuslausunnolla. Tämä yleissäännös on tarpeen, jotta liikenneturvallisuustehtävässä toimivan henkilön esimiesten ei tarvitse ottaa kantaa henkilön fyysisten ja henkisten toimintaedellytysten toteutumiseen. Momentti vastaa voimassa olevan lain 9 §:n 1 momenttia, mutta lisäyksenä voimassa olevaan lakiin verrattuna mainitaan, että sopivuuslausunnon on oltava myönteinen.

Lain 19 §:n 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä ei kuitenkaan saa toimia henkilö, jonka sairaus, vika, vamma, muu toimintakyvyn heikentyminen tai muu vastaava ominaisuus olennaisesti heikentää hänen kykyään toimia pysyvästi tai väliaikaisesti kyseisessä tehtävässä. Moment-

ti vastaa voimassa olevan lain 9 §:n 2 momenttia.

Lain 19 §:n 3 momentin mukaan tehtävän hoitamiseen vaikuttavia lääkkeitä saa käyttää liikenneturvallisuustehtävien hoitamisen yhteydessä ainoastaan, jos rautatiealan asiantuntijalääkäri tai 30 §:n 1 momentissa tarkoitettu työterveyshuollon ammattihenkilöksi hyväksytty työterveyslääkäri hyväksyy niiden käytön. Säännös vastaa voimassa olevan lain 9 §:n 3 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettujen henkilön terveydentilaa koskevien vaatimusten täyttymistä arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän vaativuustaso. Tarkoituksena on varmistaa, että tehtävän vaativuustaso vaikuttaa terveydentilavaatimusten arviointiin. Säännös vastaa voimassa olevan lain 10 §:n 1 momenttia. Tehtävän vaativuustason mukaiset vaatimukset on tarkoitettu säättää Liikenteen turvallisuusviraston määräyksellä.

Pykälän 5 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaa määräykset aisteille asetettavista vaatimuksista sekä tehtävien hoitamiseen vaikuttavista sairauksista, vioista, vammoista, muusta toimintakyvyn heikentymisestä tai muusta vastaavasta edellä 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamista heikentävästä ominaisuudesta sekä niiden arviointimenettelystä. Edellytyksenä määräysten antamiselle on, että ne eivät ole ristiriidassa voimassa olevan terveydenhuoltolainsäädännön kanssa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 10 §:n 2 momenttia.

20 §. Terveydentilan arviointi. Lain 20 §:ssä säädetään terveydentilan arvioinnista. Pykälän 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on varmistettava, että tämän lain 30 §:n 1 momentissa tarkoitettu työterveyshuollon ammattihenkilö tekee työterveyshuoltolain (1383/2001) mukaisen terveystarkastuksen 19 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä toimivalle ennen kuin tämä aloittaa 5 §:n 1 kohdassa tai 2-4 kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamisen. Tämän säännöksen perusteella terveystarkastus tehdään paitsi 5 §:n 1 momentissa työskenteleville, myös turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä sekä turvamiehenä työskenteleville.

Terveystarkastus on momentin vaatimusten mukaisesti tehtävä myös, jos henkilö siirtyy

toiseen liikenneturvallisuustehtävään tai jos hänen työskentelynsä liikenneturvallisuustehtävässä on esimerkiksi sairauden tai muun syyn takia keskeytynyt taikka, jos henkilö on työskennellyt kokonaan muissa kuin liikenneturvallisuustehtävissä.

Pykälän 2 momentin mukaan terveystarkastus on tehtävä aina myös silloin, kun on syytä epäillä, että henkilön terveydentila ei täytä terveydentilavaatimuksia tai terveystarkastukseen on muita liikenneturvallisuuteen liittyviä erityisiä syitä.

Säännöksessä tarkoitettu terveystarkastus on työterveyshuoltolain mukainen terveystarkastus. Hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1484/2001) mukaan terveystarkastuksella tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla tarkoituksenmukaisilla ja luotettavilla menetelmillä suoritettua terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevaa tarkastusta sekä terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä.

Rautatiealan asiantuntijalääkäriin tulee pykälän 3 momentin mukaan antaa terveystarkastuksen tulosten perusteella lausunto siitä, täyttääkö 19 §:n 1 momentin tehtävissä työskentelevän henkilön terveydentila asetetut terveydentilavaatimukset. Lausunnossa asiantuntijalääkäri määrittelee henkilön terveydentilallisen sopivuuden hoitaa liikenneturvallisuustehtäviä. Lausunto vastaa muodoltaan työterveyshuoltolain 18 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua määräystä. Siinä määritellään, onko henkilö sopiva, tietyin rajoituksin sopiva tai ei-sopiva tehtävään.

Sopivuuslausunto on voimassa seuraavaan 4 tai 5 momentissa tarkoitettuun määräaikaan terveystarkastukseen tai toiminnanharjoittajan määräämään terveystarkastukseen taikka rautatiealan asiantuntijalääkäriin määräämään terveystarkastukseen. Toiminnanharjoittaja voi siten määrätä henkilön terveystarkastukseen ennen seuraavaa määräaikaista tarkastusta, jos tähän on toiminnanharjoittajan mielestä perusteltua syytä. Rautatiealan asiantuntijalääkäriin tulee lausunnossaan aina määritellä ajankohta, jolloin henkilölle on tehtävä seuraava terveystarkastus. Se voi olla seuraava määräaikainen terveystarkastus

silloin, kun henkilöllä ei ole liikenneturvalli-
suustehtävien hoitamiseen vaikuttavia saira-
uksia. Se voi olla myös 20 §:n 2 momentissa
tarkoitettu terveystarkastus, kun henkilöllä
on sairaus tai oireita, jotka eivät sillä hetkellä
vaikuta liikenneturvallisuuteen, mutta jotka
voivat edetessään tai esimerkiksi hoidon lai-
minlyömisestä vaikuttaa liikenneturvalli-
suuteen. Terveystarkastus on silloin seurattava
tihenneyden terveystarkastuksin ja tutkimuk-
sin. Menettelyllä pyritään varmistamaan lii-
kenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöi-
den terveydentilan jatkuva seuranta.

Terveystarkastus on tehtävä aina myös sil-
loin, kun henkilön fyysinen tai psyykinen
terveydentila sitä vaatii. Henkilön tulee myös
itse hakeutua terveystarkastukseen, jos hän
tietää tai epäilee, että hänen terveydentilansa
ei täytä lain mukaisia terveydentilavaatimuk-
sia. Erityiseksi syyksi terveystarkastuksen
tekemiseen katsotaan se, että liikenneturval-
lisuustehtävää hoitava henkilö on ollut osalli-
sena onnettomuudessa tai onnettomuuden
vaaratilanteessa tai tilanteessa, jossa liiken-
neturvallisuus on muutoin vaarantunut. Terveystarkastus tehdään edellä mainittujen tilanteiden jälkeen ennen työhön paluuta silloin, jos on syytä epäillä, että henkilön terveydentila tai muu ominaisuus on aiheuttanut tilanteen tai että tapahtuma on voinut vaikuttaa henkilön terveydentilaan.

Pykälän 4 momentissa edellytetään, että
liikkuvan kaluston kuljettajalle on tehtävä
määräaikainen terveystarkastus sinä vuonna
kun hän täyttää 25 vuotta ja sen jälkeen vä-
hintään kolmen vuoden välein 55 ikävuoteen
asti ja sen jälkeen joka vuosi. Säännös on di-
rektiivin vaatimusten vuoksi voimassa olevan
lain säännöstä tiukempi. Terveystarkastuksen
vuotuinen tekemisvelvollisuus olisi voimassa
sinä aikana kun henkilö on 62–67-vuotias.
Viimeinen terveystarkastus tehtäisiin 67-
vuotiaana. Tarkoituksena on mahdollistaa
työskentely liikenneturvallisuustehtävissä 68-
vuotiaaksi saakka, koska 68 vuotta täytetty-
ään on viimeistään jäätävä vanhuuseläkkeel-
le.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että
muissa liikenneturvallisuustehtävissä kuin
liikkuvan kaluston kuljettajille, turvalaittei-
den asennus- ja huoltotehtävissä sekä turva-
miehenä toimiville on tehtävä määräaikainen

terveystarkastus sinä vuonna kun henkilö
täyttää 25 vuotta. Tämän jälkeen määräaikai-
nen terveystarkastus on tehtävä vähintään
viiden vuoden välein 40 ikävuoteen asti.
Henkilön täytettyä 40 vuotta määräaikainen
terveystarkastus on tehtävä vähintään kolmen
vuoden välein 61 ikävuoteen asti ja sen jäl-
keen joka vuosi. Viimeinen terveystarkastus
tehtäisiin 67 vuotiaana. Säännös koski siten
liikkuvan kaluston kuljettajia lukuun ottamatta
kaikkia liikenneturvallisuustehtävissä toi-
mivia sekä turvalaitteiden asennus- ja huolto-
tehtävissä että turvamiehenä toimivia.

Pykälän 6 momentin mukaan tarkemmat
säännökset terveystarkastuksesta ja sen sisäl-
löstä annetaan Liikenteen turvallisuusviras-
ton määräyksellä.

Voimassa olevassa kelpoisuuslaissa vas-
taava pykälä sisältyy lain 12 §:ään.

21 §. Psykologinen soveltuvuus. Lain
21 §:ssä säädetään psykologisesta henkilöar-
vioinnista. Pykälän 1 momentin mukaan toi-
minnanharjoittajan on varmistettava, että rau-
tatieliikenteen asiantuntijapsykologi tekee
liikenneturvallisuustehtävissä aloittavalle
henkilölle psykologisen henkilöarvioinnin.
Arvioinnilla selvitetään, että henkilöllä on
riittävät psykologiset valmiudet työn tekemi-
seen. Arviointi tehdään liikkuvan kaluston
kuljettamisen, vaihtotyön ja liikenteenohja-
uksen tehtävissä. Vaatimus ei kuitenkaan
koske 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitet-
tua ratatyön liikenneturvallisuudesta vastaa-
van henkilön tehtävää. Arvioinnin tekemisen
ei tässä tehtävässä tehtävän luonteen vuoksi
ole katsottu olevan tarpeen.

Pykälän 2 momentin mukaan psykologinen
henkilöarviointi on tehtävä aina myös silloin,
kun työterveyshuollon ammattihenkilön ar-
vion perusteella on syytä epäillä, että liiken-
neturvallisuus vaarantuu, koska liikennetur-
vallisuustehtävissä toimivalla henkilöllä ei
enää ole psykologisia valmiuksia tehtäviensä
hoitamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan rautatieliik-
enteen asiantuntijapsykologi antaa psykolo-
gisen henkilöarvioinnin tulosten perusteella
kirjallisen lausunnon henkilön psykologisesta
soveltuvuudesta liikenneturvallisuustehtä-
viin.

Pykälän 4 momentissa säädetään määräyk-
senantovaltuudesta Liikenteen turvallisuusvi-

rastolle antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä.

22 §. Huumaavat aineet ja toimintakyvyn heikkeneminen. Lain 22 §:ssä säädetään huumaavista aineista ja toimintakyvyn heikkenemisestä. Pykälä vastaa ilmailulain 167 §:ää.

6 luku **Koulutus**

Lain 6 luvussa säädetään oppilaitoksista ja koulutuksesta.

23 § Oppilaitokset. Lain 23 §:n 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta toistaiseksi tai määräajaksi tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjäksi oppilaitoksen, jonka henkilöstöllä on koulutustehtävän hoitamisen edellyttämä rautatiejärjestelmän hyvä ammatillinen osaaminen. Säännös vastaa voimassa olevan lain 6 §:ää. Määräajaksi oppilaitos hyväksytään pääsääntöisesti silloin, kun oppilaitos on hakenut määräaikaista hyväksyntää. Poikkeuksellisesta ja perustellusta syystä Liikenteen turvallisuusvirasto voi myös muutoin hyväksyä oppilaitoksen määräajaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan oppilaitoksen on pyydettävä Liikenteen turvallisuusvirastolta uutta hyväksyntää, jos sen järjestämän koulutuksen laajuus muuttuu oleellisesti. Liikenteen turvallisuusvirasto voi myös tarkistaa oppilaitoksen hyväksynnän, jos liikenneturvallisuustehtäviä koskevia kelpoisuusvaatimuksia muutetaan olennaisesti. Jos perusteltua syytä ilmenee, Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa hyväksynnän.

Pykälän 3 momentti sisältää valtuutussäännöksen, jonka mukaan hyväksytyjen oppilaitosten luetteloinnista, oppilaitosten hyväksymisen rajaamisesta ja muista teknisistä yksityiskohdista voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

24 §. Opetushenkilöstö ja opetusvälineet. Lain 24 §:n mukaan oppilaitoksella on oltava toiminnan laajuuteen nähden riittävä opetushenkilöstö sekä asianmukaiset opetusvälineet ja toimitilat. Oppilaitoksen tulee osoittaa hyväksyntää hakiessaan, että sillä on käytettävissään tässä tarkoitetut resurssit. Oppilaitoksella on oltava myös opetuksesta vastaava henkilö, joka ohjaa, valvoo ja kehittää koulutusta ja toimii muutoinkin tosiasiallisesti teh-

tävässä. Voimassa olevassa laissa ei ole asetettu vaatimuksia oppilaitoksen henkilöstön pätevyyden eikä opetusvälineiden laadun suhteen. Nyt esitettyä vastaava säännös sisältyy lakiin kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä (273/2007). Lakiehdotuksen 4 momenttiin sisältyy valtuutussäännös säätää kouluttajan ja opetuksesta vastaavan kelpoisuusvaatimuksista tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

25 §. Koulutusohjelmien hyväksyminen. Lain 25 §:ssä säädetään koulutusohjelmien hyväksymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy oppilaitoksen hakemuksesta liikenneturvallisuustehtävien tehtäväkohtaiset koulutusohjelmat. Koulutusohjelmaan on sisällyttävä opetusta ainakin rautatiejärjestelmän perustiedoista, tehtävissä sovellettavista säännöksistä ja määräyksistä sekä työnopastusta koulutusohjelman mukaisiin tehtäviin. Säännös vastaa voimassa olevan lain 7 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkempia määräyksiä koulutusohjelmien sisällöstä. Säännös on tarpeen, jotta Liikenteen turvallisuusvirasto voi nopeasti vastata alan muuttuviin osaamistarpeisiin ja laatia asiaa koskevat määräykset.

Pykälän 3 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa antamansa hyväksynnän tietyn koulutusohjelman osalta, jos se havaitsee olennaisia puutteellisuksia hyväksymässään koulutusohjelmassa. Liikenteen turvallisuusvirasto voi esimerkiksi tarkistaa koulutusohjelman hyväksynnän, jos liikenneturvallisuustehtäviä koskevia kelpoisuusvaatimuksia muutetaan tai jos toimintaympäristö muutoin muuttuu siten, että koulutusohjelmien hyväksyntä on tarkasteltava uudelleen.

26 §. Tehtäväkohtainen pätevyys. Lain 26 §:n mukaan koulutusohjelman mukainen hyväksytty opintosuoritus antaa tehtäväkohtaisen pätevyyden koulutusohjelmassa määritelyyn tehtävään. Säännös vastaa voimassa olevan lain 7 §:n 4 momenttia.

27 §. Liikkuvan kaluston kuljettajan tutkinnon vastaanottajan hyväksyminen. Lain 26 §:ssä säädetään liikkuvan kaluston kuljettajan tutkinnon vastaanottajan hyväksymises-

tä. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 25 artikla.

Pykälän 1 momentin mukaan liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta henkilön, jolla on oikeus vastaanottaa liikkuvan kaluston kuljettajan lupakirjaan oikeuttava tutkinto. Oikeus vastaanottaa tutkinto myönnetään, jos hakija on perehtynyt erityisesti vastaanottamansa tutkinnon aihepiiriin ja hänellä on riittävää käytännön kokemusta siitä.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnanharjoittaja hyväksyy liikkuvan kaluston kuljettajan lisätodistukseen oikeuttavan tutkinnon vastaanottamista varten tutkinnon vastaanottajan, jos hakija on perehtynyt erityisesti vastaanottamansa tutkinnon aihepiiriin ja hänellä on riittävää käytännön kokemusta siitä.

Pykälän 3 momentin mukaan hyväksyntä voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän 4 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilta tutkinnon vastaanottajilta edellyttävistä tiedoista, taidoista, alan tuntemuksesta, pätevyyden ylläpitämisestä sekä tutkinnon vastaanotto-oikeuden voimassaolosta.

28 §. Kertauskouluttajan hyväksyminen. Lain 28 §:ssä säädetään kertauskouluttajan hyväksymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta kertauskoulutuksen antamista varten kertauskouluttajan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan, jos hakija on perehtynyt erityisesti rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen ja hänellä on riittävää käytännön kokemusta siitä. Voimassa olevassa kelpoisuuslaissa kertauskouluttajaa koskeva säännös on lain 8 §:n 3 momentissa. Lakiin ei kuitenkaan sisälly tarkempia kertauskouluttajan hyväksymistä koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentin säännöksen mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkempia määräyksiä kertauskouluttajalta edellytettävistä tiedoista, taidoista ja alan tuntemuksesta sekä pätevyyden ylläpitämisestä. Myös tämä on uusi säännös, joka ei sisälly voimassa olevaan lakiin.

29 §. Hyväksynnän peruuttaminen. Lain 29 §:ssä säädetään oppilaitokselle myönnetyn

hyväksynnän sekä kertauskouluttajalle annetun hyväksynnän peruuttamisesta. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly asiaa koskevia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi oppilaitosta kuultuaan peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi oppilaitoksen hyväksynnän kokonaan tai osittain, jos se ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä, oppilaitos ei ole hankkinut koulutusohjelmilleen 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntää tai se muutoin toimii vakavasti vastoin sille hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai määrättyjä velvollisuuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi kertauskouluttajan hyväksynnän, jos kertauskouluttaja ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä tai toimii vakavasti vastoin hänelle hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai määrättyjä velvollisuuksia. Ennen hyväksynnän peruuttamista Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava henkilöä, jonka hyväksynnän virasto aikoo peruuttaa.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädetään tutkinnon vastaanottajan hyväksynnän peruuttamisesta.

7 luku **Terveydentilan arviointi ja arviointimenettelyt**

Lain 7 luvussa säädetään terveydentilan arvioinnista ja arviointimenettelystä.

30 §. Rautatiealan asiantuntijalääkäri. Lain 30 §:n 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta enintään viiden vuoden määräajaksi 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavien henkilöiden terveydentilaa ja liikennekelpoisuutta arvioivat asiantuntijalääkärit. Säännös vastaa voimassa olevan lain 11 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston antama hyväksyntä pysyy voimassa, jos asiantuntijalääkäri säännöllisesti osallistuu täydennyskoulutukseen.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rautatiealan asiantuntijalääkäriltä vaadittavasta pä-

tevydestä sekä täydenniskoulutuksen kestosta ja sisällöstä. Täydenniskoulutus vastaa työterveyshuoltolain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden täydenniskoulutusta. Täydenniskoulutusta edellytettäisiin 1 momentin 4 kohdan mukaan annettavana peruskoulutuksena hyväksynnän saamiseksi. Hyväksyntä pysyisi voimassa 2 momentin mukaan, jos hyväksytyt rautatiealan asiantuntijalääkäri osallistuisi säännöllisesti annettavaan peruskoulutusta täydentävään tietoa syventävään koulutukseen.

31 §. Rautatieliikenteen työterveyshuollon ammattihenkilö. Lain 31 §:ssä säädetään rautatieliikenteen työterveyshuollon ammattihenkilöstä. Pykälän 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta enintään viiden vuoden määräajaksi 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavien henkilöiden terveystarkastusten tekemistä varten työterveyshuoltolaissa (1383/2001) tarkoitetun työterveyshuollon ammattihenkilön, jolla on riittävä rautatiejärjestelmän terveydentilavaatimusten tuntemus rautatiealan liikenneturvallisuustehtävissä vaadittavasta terveydentilasta, käytännön kokemusta alan työpaikkaselvitysten tekemisestä, sekä rautatiealan asiantuntijalääkäriin antama käytännön perehdytys terveystarkastusten tekemisestä. Työterveyshuoltolaissa työterveyshuollon ammattihenkilöllä tarkoitetaan sekä työterveyslääkärinä että työterveyshoitajana. Säännös vastaa voimassa olevan lain 11 §:n 2 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston antama hyväksyntä pysyy voimassa, jos työterveyshuollon ammattihenkilö säännöllisesti osallistuu täydenniskoulutukseen.

Myös rautatieliikenteen työterveyshuollon ammattihenkilöltä vaadittavasta pätevydestä, täydenniskoulutuksen kestosta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Täydenniskoulutus vastaa työterveyshuoltolain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden täydenniskoulutusta. Täydenniskoulutusta edellytettäisiin 1 momentin 4 kohdan mukaan annettavana peruskoulutuksena hyväksynnän saamiseksi. Hyväksyntä pysyisi voimassa 2

momentin mukaan, jos hyväksytyt työterveyshuollon ammattihenkilö osallistuisi säännöllisesti annettavaan peruskoulutusta täydentävään tietoa syventävään koulutukseen.

32 §. Rautatieliikenteen asiantuntijapsykologi. Lain 32 §:ssä säädetään rautatieliikenteen asiantuntijapsykologista. Tämä on uusi pykälä, joka ei sisälly voimassa olevaan lakiin.

Pykälän 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta enintään viiden vuoden määräajaksi rautatieliikenteen asiantuntijapsykologin, jolla on oikeus suorittaa liikenneturvallisuustehtävissä toimivista henkilöistä psykologinen henkilöarviointi.

Pykälän 2 momentin mukaan rautatieliikenteen asiantuntijapsykologilta edellytetään:

- 1) hyvää työ- ja organisaatiopsykologian ja psykologisen henkilöarvioinnin tuntemusta;
- 2) hyvää perehtyneisyyttä liikenneturvallisuustehtävissä toimivilta henkilöiltä vaadittavien psykologisten ominaisuuksien arviointiin;
- 3) käytännön kokemusta psykologisten ominaisuuksien arvioinnista; ja
- 4) todistusta osallistumisesta täydenniskoulutukseen.

Pykälän 3 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston antama hyväksyntä pysyy voimassa, jos rautatieliikenteen asiantuntijapsykologi osallistuu täydenniskoulutukseen siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään

Pykälän 4 momentin mukaan rautatieliikenteen asiantuntijapsykologilta vaadittavasta pätevydestä sekä täydenniskoulutuksen kestosta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Täydenniskoulutus vastaa työterveyshuoltolain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden täydenniskoulutusta. Täydenniskoulutusta edellytettäisiin 2 momentin 4 kohdan mukaan annettavana peruskoulutuksena hyväksynnän saamiseksi. Hyväksyntä pysyisi voimassa 3 momentin mukaan, jos hyväksytyt asiantuntijapsykologi osallistuisi säännöllisesti annettavaan peruskoulutusta täydentävään tietoa syventävään koulutukseen.

33 §. Rautatiealan asiantuntijalääkäriin hyväksynnän ja muiden asiantuntijoiden hy-

väksynnän peruuttaminen. Lain 33 §:ssä säädetään rautatiealan asiantuntijalääkäreiden hyväksynnän ja muiden asiantuntijoiden hyväksynnän peruuttamisesta. Pykälän 1 momenttia vastaavaa säännöstä ei sisälly voimassa olevaan lakiin. Pykälän 2 momentin tarkoituksena on varmistaa asiantuntijalääkäriin tai muun asiantuntijan oikeusturva velvoittamalla Liikenteen turvallisuusvirasto kuulemaan asiantuntijaa ennen hyväksynnän peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä.

8 luku Erivapaudet ja yleiset säännökset

Lain 8 luvussa säädetään erivapauksista sekä yleisistä säännöksistä.

34 §. Erivapauden myöntäminen. Lain 34 §:ssä säädetään erivapauden myöntämisestä. Pykälän 1 momentti oikeuttaa Liikenteen turvallisuusviraston myöntämään erityisestä syystä erivapauden tehtäväkohtaisesta pätevydestä ja terveydentilavaatimuksista. Pykälän 2 momentin mukaan erivapauden myöntämisellä ei kuitenkaan saa vaarantaa rautatieliikenteen turvallisuutta. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 14 §:ää.

34 §. Terveydentilaa koskevan erivapauden peruuttaminen. Lain 34 §:ssä säädetään terveydentilaa koskevan erivapauden peruuttamisesta. Voimassa olevan lain 14 §:ssä säädetään erivapauden myöntämisestä, mutta peruuttamista koskeva säännös puuttuu. Voimassa olevan lain mukaan erivapaus voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi. Lakiehdotuksen 58 §:n 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan Ratahallintokeskuksen päätöksellä myönnetty terveydentilavaatimuksia koskevat erivapaudet ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2012, mutta Rautatieviraston päätöksellä myönnetty vastaavat erivapaudet säilyvät voimassa sellaisenaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi siis säännös, jonka mukaan lain voimaantultua Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa myös Rautatieviraston myöntämän terveydentilaa koskevan erivapauden, jos toteaa muutoksia, jotka voivat vaarantaa rautatieliikenteen turvallisuuden.

Pykälän 2 momentissa säädetään Liikenteen turvallisuusvirastolle velvollisuus il-

moittaa päätöksestä viipymättä henkilölle, jonka luvan virasto on peruuttanut, sekä asianomaiselle toiminnanharjoittajalle.

9 luku Kelpoisuusrekisteri

Lain 9 luvussa säädetään kelpoisuusrekisteristä.

36 §. Kelpoisuusrekisterin käyttötarkoitus. Lain 36 §:n 1 momentissa säädetään kelpoisuusrekisterin ylläpitämisen perusteista sekä siitä, että rekisterinpitäjänä toimii Liikenteen turvallisuusvirasto. Pykälä vastaa Ilmailulain 50 §:n säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa täsmennetään, että rekisteri on henkilötietolaisissa tarkoitettu henkilörekisteri.

Pykälän 3 momentin mukaan kelpoisuusrekisteriin merkitään rekisterin tarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot.

Pykälän 4 momentti mahdollistaa myös ilmoituksen tekemisen sähköisessä muodossa.

37 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Lain 37 §:ssä viitataan rekisteritietojen sallassapidon osalta muutoin noudatettavaan lainsäädäntöön.

38 §. Rekisteröidyt. Lain 38 §:ssä määritellään henkilöt, joista rekisteritietoja saa tallentaa.

39 §. Kelpoisuusrekisteriin tallennettavat tiedot. Lain 39 §:ssä säädetään kelpoisuusrekisteriin tallettavista tiedoista. Kelpoisuusrekisteriin merkitään tarpeelliset tiedot liikenneturvallisuustehtävissä toimiville henkilöille myönnettyistä lupakirjoista ja lisätodistuksista sekä kelpoisuuskirjoista.

Kun tässä tai seuraavissa pykälissä säädetään luvasta, tarkoitetaan lupakirjaa ja kelpoisuuskirjaa.

Lupakirjojen ja lisätodistusten osalta rekisteriin merkitään kaikki direktiivissä, sen liitteissä, asiaan liittyvässä Euroopan yhteisöjen komission päätöksissä sekä asiaan liittyvien yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä edellytetyt tiedot.

Pykälän 3 momentissa säädetään arkaluonteisten tietojen tallentamisesta. Rekisteriin ei pidä merkitä liikenneturvallisuustehtävissä toimista kaikkia heidän terveydentilaa koskevia tietoja. Erityisesti rekisteriin on tarkoitus merkitä, onko henkilö sopiva, ei sopiva vai tietyin edellytyksin sopiva hakemaansa

liikenneturvallisuustehtävään. Lisäksi rekisteriin merkitään kaikki erivapauden myöntämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Erityisen tarkasti merkitään terveystiedot, kun Liikenteen turvallisuusvirasto arvioi, että erivapautta ei voida myöntää.

Pykälän 4 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden.

40 §. Luvanhaltijan ilmoitusvelvollisuus. Lain 40 §:ssä säädetään luvan haltijan ilmoitusvelvollisuudesta. Säännös täydentää 41 §:ssä toiminnanharjoittajalle asetettua velvoitetta.

41 §. Velvollisuus antaa tietoja. Lain 41 §:ssä säädetään kelpoisuusrekisterin ulkopuolisista tietolähteistä. Pykälän 1 ja 2 momenteilla pyritään varmistamaan riittävä tiedonkulku eri toimijoiden kesken sekä se, että Liikenteen turvallisuusvirasto saa turvallisuuden ylläpitämiseksi tarvitsemansa tiedon. Pykälän 3 momentti mahdollistaa tietojen ilmoittamisen myös sähköisessä muodossa.

42 §. Tietojen poistaminen. Lain 42 §:ssä säädetään siitä, miten kelpoisuusrekisterin sisältämiä tietoja tulee poistaa. Säännös vastaa ilmailulain 54 §:ää, mutta rekisteristä voidaan tiedot poistaa viiden vuoden kuluttua siitä, kun momentissa mainittuja rikoksia tai rikkomuksia koskeneet tuomiot ovat saaneet lainvoiman.

Pykälän 1—3 kohdat ovat tarpeen, jotta henkilön sopivuudesta liikenneturvallisuustehtäviin voidaan varmistua, mutta toisaalta myös jotta rekisterissä ei olisi liikaa epäolennaisia tietoja.

43 §. Liikenteen turvallisuusviraston oikeus saada tietoja viranomaisilta. Lain 43 §:ssä säädetään Liikenteen turvallisuusviraston oikeudesta saada tietoja viranomaisilta. Säännös vastaa ilmailulain 55 §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Liikenteen turvallisuusvirastolla on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, oikeus saada tietoja väestötietojärjestelmästä. Tietoja voitaisiin saada kelpoisuusrekisterin ylläpitoa ja sen tietojen oikeellisuuden varmistamista varten.

Rekisteröityä koskevien tarpeellisten tietojen saaminen asianomaisilta viranomaisilta on edellytys sille, että rautatieviranomaisen voi tehokkaasti hoitaa rautateiden turvallisuuden liittyvää valvontatehtäväänsä. Asia-

kirjajulkisuuslain 29 §:ssä edellytetään, että salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta viranomaiselta toiselle on nimenomaisesti säädetty laissa, joten säännös täyttäisi tältä osin mainitussa laissa asetetun vaatimuksen.

Väestötietojärjestelmästä saataisiin myös tieto henkilö- ja osoitetietojen luovutusrajouksesta eli niin kutsuttu turvakielto-tieto. Tämän tiedon saaminen myös rautatieviranomaisen käyttöön on tarpeen, jotta turvakielon alaisia tietoja ei luovuteta edelleen Liikenteen turvallisuusviraston rekisterien kautta.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että tiedot voitaisiin toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa. Asiakirjajulkisuuslain mukaan tästä luovutustavasta on säädettävä lailla.

44 §. Henkilötietojen luovuttaminen kelpoisuusrekisteristä. Lain 44 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä suomalaisille viranomaisille ja ulkomaisille rautatie- ja onnettomuustutkintaviranomaisille. Säännös on tarpeen muun muassa direktiivin 29 ja 35 artiklojen täytäntöön panemiseksi. Ulkomaisilla viranomaisilla tarkoitetaan esimerkiksi kansallisia turvallisuusviranomaisia.

10 luku Lisätodistusrekisteri

Lain 10 luvussa säädetään lisätodistusrekisteristä.

45 §. Lisätodistusrekisteri. Lain 45 §:ssä säädetään lisätodistusrekisteristä. Lisätodistuksen antajan on pidettävä liikkuvan kaluston kuljettajien kelpoisuutta koskevista tiedoista lisätodistusrekisteriä. Lisätodistusrekisteri on henkilötietolaisissa tarkoitettu henkilörekisteri.

Pykälän 2—3 momentissa säädetään siitä, mitä tietoja rekisteriin voi tallettaa. Pykälän 5 momentin mukaan tallettavista tiedoista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 4 momentin mukaan lisätodistusrekisteriä voidaan pitää myös sähköisesti.

46 §. Lisätodistusrekisterin ulkopuoliset tietolähteet. Lain 46 §:n 1 momentissa säädetään lisätodistusrekisterin ulkopuolisista tietolähteistä. Pykälän 1 momentin mukaan oppilaitoksen ja kertauskouluttajan on salassa-

pitosäännösten estämättä annettava lisätodistusrekisteriä varten tarpeelliset tiedot, kun liikkuvan kaluston kuljettaja on suorittanut hyväksytysti kertauskoulutuksen. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa toiminnanharjoittajan mahdollisuus ylläpitää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisten tietojen saanti.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että tiedot voitaisiin toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa. Asiakirjajulkisuuslain mukaan tästä luovutustavasta on säädettävä lailla.

47 §. Lisätodistusrekisterin tietojen käyttäminen. Lain 47 §:ssä säädetään lisätodistusrekisterin tietojen käyttämisestä ja säilytysajasta. Pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa käyttää lisätodistusrekisterin tietoja lisätodistusten antamiseen ja peruuttamiseen sekä kelpoisuuksien valvontaan ja muuhun kelpoisuusasioiden käsittelyyn. Lain 2 momentissa säädetään tietojen säilytysajasta. Säännös on välttämätön lain tavoitteiden toteuttamiseksi.

11 luku Valvonta

Lain 11 luvussa säädetään valvonnasta.

48 §. Valvonta. Lain 48 §:n 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo liikenneturvallisuustehtävien kelpoisuusvaatimusten noudattamista. Säännös vastaa voimassa olevan lain 20 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirastolla on oikeus tässä tämän lain täytäntöönpanon kannalta tarpeellisten tehtävien hoitamiseksi ja tämän lain täytäntöönpanoon liittyvien yhteentoimivuuden teknisten eritelmien noudattamisen valvomiseksi päästä liikkuvaan kalustoon ja muuhun paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan; pääsyoikeus ei kuitenkaan koske asuintiloja. Lisäksi virasto voi tarkastaa muutoinkin toiminnanharjoittajan toimintaa. Säännökset eivät sisälly voimassa olevaan lakiin, mutta ne ovat välttämättömiä lain tarkoituksen toteuttamiseksi.

Pykälän 3 momentti oikeuttaa Liikenteen turvallisuusviraston valvomaan myös oppilaitosten, kertauskouluttajien, tutkinnon vastaanottajien, rautatiealan asiantuntijalääkä-

reiden, psykologien sekä työterveyshuollon ammattihenkilöiden toimintaa niiden hoitaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Pykälän 4 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto pitää luetteloa hyväksymistään oppilaitoksista, kertauskouluttajista, tutkinnon vastaanottajista, rautatiealan asiantuntijalääkäreistä ja muista 31 ja 32 §:ssä tarkoitetuista asiantuntijoista.

Pykälän 5 momentin mukaan toiminnanharjoittajan, oppilaitoksen, kertauskouluttajan, tutkinnon vastaanottajan sekä liikenneturvallisuustehtävää hoitavan henkilön, työterveyshuollon ammattihenkilön, psykologin ja rautatiealan asiantuntijalääkärin on salassapitosäännösten estämättä annettava Liikenteen turvallisuusvirastolle sen tässä pykälässä säädetyn valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot.

49 §. Terveystilaa koskevat ilmoitukset. Lain 49 §:ssä säädetään terveystilaa koskevista ilmoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan työterveyshuollon ammattihenkilön on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava asiasta rautatiealan asiantuntijalääkärille, kun hän epäilee, että 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitava henkilö ei täytä terveystilavaatimuksia. Ilmoituksessa ei saa olla muita tietoja.

Pykälän 2 momentin mukaan rautatiealan asiantuntijalääkärin on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava Liikenteen turvallisuusvirastolle, kun hän toteaa, että 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitava henkilö ei täytä terveystilavaatimuksia.

Pykälän 3 momentin mukaan ennen näiden ilmoitusten tekemistä henkilölle on kerrottava velvollisuudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveystilan vaikutuksesta hänen toimintakykyynsä.

Pykälän 4 momentin mukaan ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei täytä terveystilavaatimuksia. Ilmoituksen saamisen jälkeen Liikenteen turvallisuusvirasto tutkii muun muassa onko aiheutta lupa- tai kelpoisuuskirjan taikka erivapauden peruuttamisen.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että tiedot voitaisiin toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

Pykälä vastaa tieliikennelain 73 a §:ää ja ilmailulain 48 §:ää.

50 §. *Toiminnanharjoittajalle annettava huomautus tai varoitus.* Lain 50 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajalle annettavasta huomautuksesta tai varoituksesta. Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa toiminnanharjoittajalle huomautuksen tai varoituksen, jos on syytä epäillä, että tämä ei ole huolehtinut 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla siitä, että liikenneturvallisuustehtävien kelpoisuusvaatimuksia noudatetaan.

Pykälän 2 momentin mukaan varoitus annetaan, milloin huomautusta ei asiasta ilmevät seikat kokonaisuudessaan huomioiden voida pitää riittävänä.

Pykälän 3 momentissa säädetään tavoista, joilla huomautus tai varoitus annetaan.

Pykälän 4 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi myös määrätä toiminnanharjoittajan korjaamaan 1 momentissa tarkoitettut virheet tai puutteet

51 §. *Uhkasakko, teettämishukka ja keskeyttämishukka.* Jos toiminnanharjoittaja ei noudata määräystä, Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa velvoitteen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon, teettämishukan tai keskeyttämishukan, siten kuin uhkasakkolaissa säädetään. Säännös vastaa ilmailulain 153 §:ää.

12 luku **Rangaistussäännökset**

Lain 12 luku sisältää rangaistussäännökset.

52 §. *Liikenneturvallisuuden vaarantaminen.* Säännöksellä viitataan rikoslain 23 luvun 1 ja 2 §:ään. Säännös vastaa ilmailulain 170 §:ää.

53 §. *Junaliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle ja kuljettaminen oikeudetta.* Säännöksellä viitataan rikoslain 23 luvun 7, 8 ja 10 §:ään. Säännös vastaa ilmailulain 171 §:ää. Rikoslain 23 luvun 10 §:ssä tarkoitettu kulkuneuvon kuljettaminen ilman ehdotetun lain 12 §:ssä tarkoitettua lisätodistusta rinnastuisi lupakirjaan. Lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentin mukaan lisätodistuksen saamisen ehtona on määrätty pätevyys kuljettaa tiettyä kalustoa tietyllä rataverkon osalla, millä pyritään edistämään liikenneturvallisuutta vastaavalla tavalla kuin lupakirjan saamiselle on asetettu edellytykset. Rangaistuksen mittaamisessa voidaan

esimerkiksi ottaa huomioon, että vain lisätodistus puuttuu.

54 §. *Huumaavan aineen käyttäminen rautatieliikenteessä.* Säännöksellä varmistetaan, että jos 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää suorittava henkilö on hoitamassa tehtävänsä, vaikka hänen verensä alkoholipitoisuus on alkoholin nauttimisesta kohonnut tai hän on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia siten, että sitä on hänen elimistönsä havaittava määrä, hänet on tuomittava huumaavaan aineen käyttämisestä rautatieliikenteessä sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Säännös vastaa ilmailulain 172 §:ää. Alkoholin osalta säännös merkitsisi niin sanotun nollarajan käyttöönottoa rautatieliikenteessä. Huumausaineiden osalta muutos ei olisi yhtä suuri, koska rikoslain 23 luvun 7 §:n junaliikennejuopumussäännöksessä on jo nykyisin säädetty rautatieliikenteeseen huumausaineiden käytölle niin sanottu nollaraja tieliikenteen tapaan. Säännöksen suhde rikoslain säännökseen on tarkoitettu samanlaiseksi kuin ilmailulain 172 §:n ja rikoslain 23 luvun 6 §:n ilmaliikennejuopumuksen suhde nykyisin on. Tämän pykälän ja rikoslain 23 luvun 7 §:n tekijäpiiri vastaavat muuten toisiaan, mutta rikoslain 23 luvun 7 §:n säännöksiä ei sovelleta turvamieheen ja turvalaitteiden asennus ja huoltotehtävissä toimivaan henkilöön. Alkoholin nauttimisen osalta liikenneturvallisuustehtävissä toimiviin sovellettaisiin rikoslain ankarampaa säännöstä, jos tekijä olisi nauttinut alkoholia vähintään 0,5 promillea tai muulla rikoslain 23 luvun 7 §:ssä säädetyllä tavalla. Tätä alhaisempiin promillemääriin sovellettaisiin ehdotettua rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain erityistä nollarajasäännöstä. Rikoslain junaliikennejuopumussäännöstä ei sovelleta, jos huumausaineen vaikuttava aina on peräisin lääkevalmisteesta, jota tehtävää suorittavalla on oikeus käyttää. Tämän pykälän mukainen erityissäännös tulee sovellettavaksi niissä tilanteissa, joissa lääkkeen käytölle ei ole rautatiealan asiantuntijalääkärin tai työterveyshuollon ammattihenkilöksi hyväksytyyn työterveyslääkärin hyväksyntää.

55 §. *Rikosoikeudellinen virkavastuu.* Pykälän 1 momentin mukaan kokeen vastaanot-

to-, arviointi- ja valvontatehtäviä hoitavaan sekä rautateiden ammattipätevyyttä osoittavien todistusten myöntämisessä toimivaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, koska kyse on julkisen vallan käyttämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

13 luku Erinäiset säännökset

56 §. Säännöksen mukaan toiminnanharjoittajan on ilmoitettava Liikenteen turvallisuusvirastolle palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevan palvelussuhteen päättymisestä.

57 §. Muutoksenhaku. Kyseessä on lähinnä informatiivinen säännös.

58 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentin mukaan laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Samana päivänä toimintansa aloittaa Liikenteen turvallisuusvirasto. Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumotaan voimassa oleva laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Pykälän 3 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Säännös on tarpeen erityisesti siksi, että Rautatieviraston tehtävät esitetään siirrettäväksi Liikenteen turvallisuusvirastolle.

59 §. Siirtymäsäännökset. Lain 59 §:ssä säädetään lain siirtymäsäännöksistä. Tarkoituksen on, että lakia sovellettaisiin kokonaisuudessaan henkilöihin, joiden koulutus alkaa tammikuussa 2013 tai myöhemmin.

Pykälän 1 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olevat kelpoisuudet säilyvät voimassa sellaisenaan. Poikkeuksista tähän pääsääntöön säädetään jäljempänä.

Pykälän 2 momentin mukaan Ratahallintokeskuksen päätöksellä myönnetyt erivapaudet ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2012. Erivapauksien loppuminen tuolloin on tarpeen, jotta oikeudellinen tilanne erivapauksien suhteen selkiytyy riittävän siirtymäkauden jälkeen. Nykyisin ei ole yksiselitteisesti tietoa kaikista aikoinaan myönnetyistä erivapauksista. Rautatieviraston päätöksellä myönnetyt erivapaudet säilyvät voimassa sellaisenaan, mutta lain voimaan tultua ne voidaan lain 35 §:n 1 momentin mukaisesti pe-

ruuttaa, jos liikenneturvallisuus muutoin vaarantuu.

Pykälän 3—12 momenttien tarkoituksena on panna täytäntöön direktiivin 37 artiklan mukaiset siirtymäsäännökset ja varmistaa samalla riittävä siirtymäaika.

Pykälän 6 ja 8 momentin mukaiset siirtymäajat ovat tarpeen, jotta olisi Liikenteen turvallisuusviraston hyväksymiä psykologeja, joilla on oikeus suorittaa lain 21 §:ssä tarkoitettu psykologinen henkilöarviointi. Lain 21 §:ssä tarkoitettu psykologinen henkilöarviointi vaadittaisiin niistä henkilöistä, jotka aloittavat koulutuksensa liikenneturvallisuustehtävään 1 päivänä tammikuuta 2013 tai sen jälkeen. Lain 31 §:ää, jossa säädetään psykologisen henkilöarvioinnin tekevien psykologien hyväksymisestä, sovellettaisiin kuitenkin jo 1 päivästä kesäkuuta 2011 lukien.

Rautatiealan asiantuntijalääkäreitä ja työterveyshuollon ammattihenkilöitä hyväksytessä noudatettaisiin 31 päivään joulukuuta 2010 vastaavia hyväksymisperusteita ja lupakäytäntöä kuin tähän asti voimassa olleessa lainsäädännössä. Laissa tarkoitettun täydennyskoulutuksen sisältö määritettäisiin vuoden 2010 aikana ja koulutusta voitaisiin tarvittaessa antaa jo siirtymäaikana. Todistusta osallistumisesta Liikenteen turvallisuusviraston järjestämään täydennyskoulutukseen edellytettäisiin kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2011 lukien. Lain 31 §:ää sovellettaisiin siirtymäsäännösten mukaan vasta 1 päivästä kesäkuuta 2011 lukien, joten vastaavaa siirtymäsäännöstä tämän lain soveltamiseen ei enää ole tarpeen tehdä.

Pykälän 10 momentin siirtymäaika varmistaa, että Rautatieviraston hyväksymät rautatiealan asiantuntijalääkärit ja työterveyshuollon ammattihenkilöt voivat suorittaa voimassa olevan lain mukaisia tehtäviään 31 päivään tammikuuta 2012.

Pykälän 11 momentin mukaan voimassa olevan lain mukaisesti hyväksytyt oppilaitokset ja kertauskouluttajat voivat suorittaa tehtäviään kahden vuoden ajan lain voimaantuloista.

Pykälän 12 momentin mukainen siirtymäaika on tarpeen, jotta Liikenteen turvallisuusvirasto ja toiminnanharjoittaja voisivat hyväksyä lain 26 §:ssä tarkoitettut liikkuvan kaluston kuljettajan tutkinnon vastaanottajat.

Pykälän 13 momentin mukaan ennen tämän lain voimaan tuloa hyväksytyt koulutusohjelmat ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2012. Tämä tarkoittaa sitä, että tämän lain perusteella nykyisin toimivat uudestaan hyväksytyt oppilaitokset voivat käyttää nykyisin voimassa olevia koulutusohjelmia tähän saakka.

Pykälän 14 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston on otettava tässä laissa tarkoitettu kelpoisuusrekisteri käyttöön viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2012. Käytännössä käyttöönotto toteutunee aikaisemmin, mutta aikarajan asettaminen on silti tarpeen.

Pykälän 15 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on otettava lisätodistusrekisteri käyttöön viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2013.

Pykälän 16 momentin mukaan Rautatieviraston hyväksymiä terveydentilavaatimuksista ja terveydentilan arvioinnista antamia määräyksiä sovelletaan sellaisinaan siihen saakka, kunnes Liikenteen turvallisuusvirasto on antanut korvaavat määräykset. Säännös mahdollistaa riittävän siirtymäajan Rautatieviraston tehtävien siirtyessä Liikenteen turvallisuusvirastolle vuoden 2010 alusta lukien.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain 6 §:n 4 momenttiin, 8 §:n 5 ja 6 momenttiin, 12 §:n 6 momenttiin, 13 §:n 7 momenttiin, 15 §:n 4 momenttiin, 18 §:n 4 momenttiin, 23 §:n 3 momenttiin, 24 §:n 4 momenttiin, 30 §:n 4 momenttiin, 31 §:n 3 momenttiin, 32 §:n 4 momenttiin, 39 §:n 4 momenttiin ja 45 §:n 5 momenttiin sisältyisi

perustuslain 80 §:ssä tarkoitettu asetuksenantovaltuus.

Asetustasolla säädettäisiin kuitenkin vain teknisluontoisista seikoista eivätkä ne koskisi yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita.

Lisäksi Liikenteen turvallisuusvirasto antaisi määräyksiä asioista, joiden yleinen merkitys on vähäinen ja joiden kohderyhmä on suppea. Ehdotetun lain 16 §:n 8 momenttiin, 17 §:n 3 momenttiin, 19 §:n 5 momenttiin, 20 §:n 6 momenttiin, 21 §:n 4 momenttiin, 25 §:n 2 momenttiin, 27 §:n 4 momenttiin ja 28 §:n 2 momenttiin sisältyisi perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräysenantovaltuus.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Asetustasolla säädettäisiin vain teknisluontoisista seikoista eivätkä ne koskisi yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita. Lisäksi Liikenteen turvallisuusvirasto antaisi määräyksiä asioista, joiden yleinen merkitys on vähäinen ja joiden kohderyhmä on suppea.

Edellä olevan perusteella katsotaan, että esitykseen sisältyvä laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään rautateillä liikkuvan kaluston kuljettajien ja muiden rautateiden liikenneturvallisuustehtävissä toimivien ikää, ammattitaitoa, terveydentilaa ja muuta sopivuutta koskevista vaatimuksista, kelpoisuuden saamisesta sekä kelpoisuutta koskevien tietojen rekisteröimisestä.

Lisäksi tässä laissa säädetään koulutusta liikenneturvallisuudesta rautateillä antavista oppilaitoksista.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan valtion rataverkolla liikenneturvallisuustehtävissä toimiviin ja tehtäviin hakeutuviin sekä turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä sekä turvamiehenä toimiviin.

Lakia ei kuitenkaan sovelleta liikenneturvallisuustehtäviä Suomen ja Venäjän välisessä rautatieyhdyshenkilöntöössä Suomen valtion raja-alueella ja raja-asemilla hoitavaan toisen valtion rautatieyrityksen henkilöstöön.

Yksityisraiteilla toimiviin tätä lakia sovelletaan siltä osin kuin suoritettava liikenneturvallisuustehtävä yksityisraiteella vaikuttaa välittömästi liikennöintiin valtion rataverkolla.

Lakia ei sovelleta metro-, raitiovaunu- ja pikaraitiotiejärjestelmiin.

3 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *rautatiejärjestelmällä* rataverkkoa, yksityisraiteita ja niillä käytettävää liikkuvaa kalustoa sekä niiden muodostaman järjestelmän toimintaa ja hallinnointia;

2) *liikenneturvallisuustehtävällä* rautatiejärjestelmässä suoritettavaa tehtävää, joka vaikuttaa välittömästi rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen;

3) *turvamiehellä* henkilöä, joka varoittaa radalla työskenteleviä saapuvasta liikkuvasta kalustosta;

4) *rautatieyrityksellä* yksityisoikeudellista yhtiötä tai muuta yhteisöä, joka Euroopan talousalueella myönnetyn toimiluvan nojalla päätoimenaan harjoittaa rautatieliikennettä ja jolla on hallinnassaan liikenteen harjoittamiseen tarvittavaa liikkuvaa kalustoa; rautatieyrityksenä pidetään myös yksinomaan veto-voimapalveluja tarjoavia yhteisöjä sekä rautatieyritysten kansainvälistä yhteenliittymää;

5) *museoliikenteellä* museokalustolla tai sellaiseen rinnastettavalla kalustolla rataverkolla harjoitettavaa laajuudeltaan vähäistä liikennettä; jota harjoittava yhteisö ei tavoittele toiminnallaan liiketaloudellista voittoa;

6) *yksityisraiteella* muuta kuin valtion omistamaa ja Liikenneviraston hallinnoimaa raidetta, jolla on liityntä valtion rataverkoon;

7) *toiminnanharjoittajalla* rautatieyritystä, museoliikennettä harjoittavaa yritystä tai yh-

teisöä, yksityisraiteella toimivaa yritystä tai yhteisöä, radanpitoa harjoittavaa yritystä ja Liikennevirastoa;

8) *liikkuvalla kalustolla* henkilö- ja tavara-liikenteessä sekä vaihtotyöliikenteessä käytettävää veturia, henkilöliikenteeseen tarkoitettua moottorijunaa ja rataverkon kunnossapitoon tarkoitettua kiskoilla liikkuvaa kalustoa;

9) *liikkuvan kaluston kuljettajalla* veturin-kuljettajaa ja muuta liikkuvan kaluston kuljettajaa, jolla tämän lain perusteella on kyky ja lupa kuljettaa itsenäisesti, vastuullisesti ja turvallisesti liikkuvaa kalustoa rautatieliikenteessä;

10) *veturinkuljettajadirektiivillä* vetureita ja junia rautateillä yhteisössä ajavien veturinkuljettajien hyväksymisestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2007/59/EY.

4 §

Toiminnanharjoittajan vastuu

Toiminnanharjoittaja vastaa toiminnassaan siitä, että sen palveluksessa tai toiminnassa mukana olevat liikenneturvallisuustehtäviä hoitavat täyttävät tässä laissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset.

2 luku

Liikenneturvallisuustehtävissä toimivien kelpoisuusvaatimukset

5 §

Liikenneturvallisuustehtävät

Tässä laissa tarkoitettuja rautateiden liikenneturvallisuuteen vaikuttavia tehtäväkokonaisuuksia ovat:

- 1) liikkuvan kaluston kuljettaminen;
- 2) vaihtotyö;
- 3) liikenteenohjaus;
- 4) ratatyön liikenneturvallisuudesta vastaaminen.

Henkilöllä on oltava 1 momentissa mainittuun tehtäväkokonaisuuteen kuuluvaa liikenneturvallisuustehtävää hoitaessaan suoritettu

hyväksytty 26 §:ssä tarkoitettu opintosuoritus.

Opintosuorituksen tulee olla suoritettu opilaitoksessa, jonka Liikenteen turvallisuusvirasto on hyväksynyt antamaan tehtävään tarvittavan koulutuksen.

6 §

Kelpoisuusvaatimukset

Liikenneturvallisuustehtävissä toimivalta vaaditaan, että hän:

- 1) on tehtävään sopiva;
- 2) terveytensä puolesta täyttää tässä laissa säädetty vaatimukset;
- 3) osaa ja ymmärtää riittävästi liikenteenhoidossa käytettävää kieltä;
- 4) on vähintään 18-vuotias ja enintään 67-vuotias;
- 5) on hyvämaineinen siten, että häntä ei ole viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana tuomittu rikoksesta, joka osoittaa hänet sopimattomaksi toimimaan liikenneturvallisuustehtävissä;
- 6) on suorittanut hyväksytty 26 §:ssä tarkoitettuna tehtäväkohtaisen koulutusohjelman.

Liikkuvan kaluston kuljettajalla on oltava tässä laissa säädetty lupakirja ja lisätodistus.

Muussa liikenneturvallisuustehtävissä toimivalla kuin liikkuvan kaluston kuljettajalla on oltava tässä laissa säädetty kelpoisuuskirja.

Liikenneturvallisuustehtävissä toimivalla on oltava tehtävän vaativuustasoa vastaava kielitaito. Liikenteen hoidossa käytettävän kielen riittävästä taidosta säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Lupakirja ja lisätodistus

7 §

Lupakirja

Osoituksena siitä, että liikkuvan kaluston kuljettaja täyttää 6 §:ssä määritellyt yleiset kelpoisuusvaatimukset, hänelle myönnetään lupakirja.

Lupakirjaa on pidettävä mukana kuljettaessa liikkuvaa kalustoa.

Lupakirjan hakijalle ja haltijalle tehtävästä terveystarkastuksesta ja psykologisesta henkilöarvioinnista sekä niihin liittyvistä sopivuus- ja soveltuvuuslausunnoista säädetään muualla tässä laissa.

Lupakirja on voimassa kymmenen vuotta sen antamisesta, ellei 9 §:stä muuta johdu.

Myös muussa Euroopan talousalueen valtiossa myönnetty lupakirja on voimassa Suomessa.

8 §

Lupakirjan hakeminen

Liikenteen turvallisuusvirasto myöntää hakemuksesta liikkuvan kaluston kuljettajan lupakirjan, jos

1) hakija täyttää 6 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset;

2) hakijalla on 2 momentin mukainen peruskoulutus;

3) hakija on suorittanut hyväksytysti vaaditun koulutusohjelman ja kokeen sekä saanut siitä oppilaitokselta todistuksen;

4) hakija on saanut 30 §:ssä tarkoitettua lääkäriltä terveydentilaa koskevan myönteisen lausunnon sopivuudestaan, ja

5) hakija on saanut 32 §:ssä tarkoitettua psykologilta myönteisen lausunnon soveltavuudestaan.

Lupakirjaa hakevan on oltava suorittanut perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun perusopetuksen tai sitä vastaavan oppimäärän sekä veturinkuljettajadirektiivin 11 artiklassa tarkoitetun ammatillisen koulutuksen.

Liikenteen turvallisuusviraston on ratkaistava lupakirjan myöntämistä koskeva hakemus kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on toimittanut sille kaikki hakemuksen käsitteilyä varten tarpeelliset tiedot.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua kokeesta voidaan antaa määräyksiä Liikenteen turvallisuusviraston määräyksellä.

Lupakirjan myöntämisestä, päivittämisestä, uusimisesta, muuttamisesta ja raukeamisesta sekä lupakirjan kielestä, muodosta ja sisällöstä säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Kadonneiksi, varastetuiksi tai tuhoutuneiksi ilmoitettujen lupakirjojen kaksoiskappaleiden myöntämisestä säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Lupakirjan pitäminen voimassa

Lupakirja on voimassa 10 vuotta, jos sen haltija osallistuu kertauskoulutukseen ja toimii tehtäväkohtaisen pätevyytensä mukaisissa liikenneturvallisuustehtävissä vähintään 100 tuntia kunakin kalenterivuonna.

Lupakirjan haltijan on käytävä 20 §:n 4 momentin mukaisissa määräaikaistarkastuksissa, jotta lupakirja pysyy voimassa.

Lupakirjan voimassapitämiseksi valtion rautaverkolla toimivan on suoritettava kertauskoulutus hyväksytysti kerran vuodessa.

Lupakirjan voimassapitämiseksi yksityisraiteella toimivan on suoritettava kertauskoulutus hyväksytysti joka toinen vuosi.

Kertauskoulutuksen keston on oltava suhteessa tehtävän vaativuustasoon.

Kertauskoulutusta saa antaa 23 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos ja Liikenteen turvallisuusviraston tehtävään hyväksymä rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen perehtynyt.

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy kertauskoulutusohjelman siten kuin 25 §:ssä säädetään.

10 §

Lupakirjan peruuttaminen

Liikenteen turvallisuusviraston on ilman aiheutonta viivytystä peruutettava lupakirja, jos lupakirjan haltija ei enää täytä kelpoisuusvaatimuksia. Lupakirja voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi.

Liikenteen turvallisuusviraston on peruutettava myöntämänsä lupakirja, jos liikkuvan kaluston kuljettaja toistuvasti rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka muutoin vakavasti vaarantaa toiminnallaan rautatieturvallisuutta.

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava päätöksestä viipymättä luvan haltijalle ja

sille toiminnanharjoittajalle, jonka palveluksessa luvan haltija on tai jonka toiminnassa hän on mukana.

Jos toisen Euroopan unionin jäsenvaltion, jäljempänä jäsenvaltio, asianomainen toimivaltainen viranomaislainen on pyytänyt Liikenteen turvallisuusvirastoa peruuttamaan Liikenteen turvallisuusviraston myöntämän lupakirjan tai tekemään lisätarkastuksia, Liikenteen turvallisuusviraston on ratkaistava asia neljän viikon kuluessa ja ilmoitettava päätöksestään pyynnön tehneelle toimivaltaiselle viranomaiselle, Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille.

11 §

Toisessa jäsenvaltiossa myönnetyn lupakirjan peruuttaminen

Jos kuljettaja, jonka lupakirja on myönnetty toisessa jäsenvaltiossa, ei enää täytä kelpoisuusvaatimuksia, Liikenteen turvallisuusviraston on pyydettävä asianomaista toimivaltaista viranomaisista peruuttamaan lupakirja tai tekemään lisätarkastuksia. Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava pyynnöstä Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille.

Jos Liikenteen turvallisuusvirasto on pyytänyt 1 momentin mukaisesti asianomaista toisen jäsenvaltion toimivaltaista viranomaisista peruuttamaan lupakirjan tai tekemään lisätarkastuksia, mutta tämän tekemä päätös ei täytä asianmukaisia perusteita, Liikenteen turvallisuusviraston on pyydettävä päätöksestä Euroopan yhteisöjen komission lausunto ja siinä pyydettävä komissiota tarvittaessa ryhtymään korjaaviin toimenpiteisiin.

12 §

Lisätodistus

Toiminnanharjoittaja antaa palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevalle liikkuvan kaluston kuljettajalle lisätodistuksen.

Lisätodistus osoittaa, että liikkuvan kaluston kuljettajalla on oikeus kuljettaa lisätodistuksessa määritellyä kalustoa tietyllä rataverkon osalla. Lisätodistusta on pidettävä mukana kuljettaessa liikkuvaa kalustoa.

Lisätodistuksen hakijan on suoritettava hyväksytysti koe, jossa testataan lisätodistuksessa määritellyn liikkuvan kaluston kuljetamiseen sekä rataverkon tuntemukseen tarvittavaa ammatillista tietämystä sekä toiminnanharjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmän tuntemusta tarvittavilta osin.

Lisätodistus kuuluu sen myöntäneelle toiminnanharjoittajalle ja se on voimassa toistaiseksi, jos liikkuvan kaluston kuljettajan palvelussuhde ei ole päättynyt. Toiminnanharjoittajan on annettava kuljettajalle lisätodistuksen oikeaksi todistettu jäljennös.

Toiminnanharjoittajan on määritettävä osana turvallisuusjohtamisjärjestelmäänsä menettely lisätodistuksia myönnettäessä ja päivitettäessä veturinkuljettajadirektiivin mukaisesti.

Lisätodistuksen myöntämisestä, päivittämisestä, uusimisesta, muuttamisesta, raukeamisesta, sekä lisätodistuksen kielestä, muodosta ja sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Lisätodistuksen peruuttaminen

Toiminnanharjoittajan on ilman aiheetonta viivytystä peruutettava antamansa lisätodistus, jos liikkuvan kaluston kuljettaja ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia. Lisätodistus voidaan peruuttaa kokonaan tai määräjäksi.

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava lisätodistuksen peruuttamisesta viipymättä todistuksen saaneelle kuljettajalle ja Liikenteen turvallisuusvirastolle.

Jos liikkuvan kaluston kuljettaja ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia eikä toiminnanharjoittaja ole peruuttanut todistusta, Liikenteen turvallisuusviraston on pyydettävä lisätodistuksen antanutta toiminnanharjoittajaa peruuttamaan lisätodistus tai tekemään lisätarkastuksia. Liikenteen turvallisuusvirasto voi kieltää liikkuvan kaluston

kuljettajaa toimimasta Suomen rataverkolla odottaessaan lisätodistuksen antajan vastaus-

Liikenteen turvallisuusvirasto voi kieltää liikkuvan kaluston kuljettajaa toimimasta alueellaan, jos kuljettaja aiheuttaa vakavan uhan rautatiejärjestelmän turvallisuudelle.

Liikenteen turvallisuusviraston on toimitettava tieto toiminnan kieltämisestä Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muille toimivaltaisille viranomaisille.

Jos Liikenteen turvallisuusvirasto tai toisen jäsenvaltion asianomainen toimivaltainen viranomainen on pyytänyt lisätodistuksen Suomessa antanutta toiminnanharjoittajaa peruuttamaan lisätodistuksen tai tekemään lisätarkastuksia, toiminnanharjoittajan on ratkaistava asia neljän viikon kuluessa asiaa koskevan pyynnön saatuaan ja ilmoitettava päätöksestään pyynnön tehneelle toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lisätodistuksen peruuttamisesta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Poikkeukset

Liikkuvan kaluston kuljettaja ei tarvitse lisätodistusta, joka oikeuttaa ajamaan kyseisellä rataverkon osalla, jos ohjaamossa on kuljettajaa avustamassa toinen liikkuvan kaluston kuljettaja, jolla on lisätodistuksella osoitettu oikeus kuljettaa kalustoa rataverkon osalla:

1) jos rautatieliikenteen häiriön vuoksi liikkuvaa kalustoa täytyy rataverkon haltijan pyynnöstä kuljettaa toista reittiä tai rataa täytyy kunnossapitää;

2) museoliikenteessä poikkeuksellisissa yksittäistapauksissa;

3) tavaraliikenteessä poikkeuksellisissa yksittäistapauksissa rataverkon haltijan suostumuksella;

4) uuden liikkuvan kaluston toimittamisen tai esittelyn yhteydessä; tai

5) kuljettajakoulutuksen tai kokeen yhteydessä.

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitettu kuljetuksesta etukäteen rataverkon haltijalle.

4 luku

Kelpoisuuskirja

15 §

Kelpoisuuskirja

Kelpoisuuskirja oikeuttaa haltijansa toimimaan muissa liikenneturvallisuustehtävissä kuin liikkuvan kaluston kuljetuksessa siten kuin kelpoisuuskirjassa on tarkemmin määritelty.

Liikenteen turvallisuusvirasto myöntää kelpoisuuskirjan hakemuksesta, jos

1) hakija täyttää 6 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset;

2) hakija on suorittanut hyväksytysti vaaditut opinnot ja saanut siitä oppilaitokselta todistuksen;

3) hakija on saanut 30 §:ssä tarkoitettulta lääkäriltä terveydentilaa koskevan myönteisen lausunnon sopivuudestaan tehtävään; ja

4) hakija on saanut 32 §:ssä tarkoitettulta psykologilta myönteisen lausunnon soveltuvuudestaan tehtävään.

Kelpoisuuskirja on pidettävä mukana hoidettaessa liikenneturvallisuustehtäviä.

Kelpoisuuskirjan muodosta ja sisällöstä sekä kelpoisuuskirjan myöntämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

16 §

Kelpoisuuskirjan pitäminen voimassa

Kelpoisuuskirja on voimassa toistaiseksi, jos sen haltija osallistuu kertauskoulutukseen ja toimii tehtäväkohtaisen pätevyytensä mukaisissa liikenneturvallisuustehtävissä vähintään 100 tuntia kunakin kalenterivuonna.

Kelpoisuuskirjan haltijan on käytävä 20 §:n 5 momentin mukaisissa määräaikaistarkastuksissa, jotta kelpoisuuskirja pysyy voimassa.

Kelpoisuuskirjan voimassapitämiseksi valtion rataverkolla toimivan on suoritettava kertauskoulutus hyväksytysti kerran vuodessa.

Kelpoisuuskirjan voimassapitämiseksi yksityisraiteella toimivan on suoritettava kertauskoulutus hyväksytysti joka toinen vuosi.

Kertauskoulutuksen keston on oltava suhteessa tehtävän vaativuustasoon.

Kertauskoulutusta saa antaa 23 §:n 1 momentissa tarkoitettu oppilaitos ja Liikenteen turvallisuusviraston tehtävään hyväksymä rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen perehtynyt henkilö.

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy kertauskoulutusohjelman siten kuin 25 §:ssä säädetään.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä kertauskoulutuksen sisällöstä ja kestosta.

17 §

Kelpoisuuskirjan voimassaolon uudistaminen

Jos henkilö on saanut koulutuksen muuhun liikenneturvallisuustehtävään kuin liikkuvan kaluston kuljettamiseen, mutta hänen kelpoisuuskirjansa ei ole voimassa 16 §:ssä säädetyn vuoksi, hänen on suoritettava hyväksytysti sekä kertauskoulutus että käytännön osaamista osoittava koe voidakseen jälleen toimia liikenneturvallisuustehtävässä.

Jos henkilö ei ole hoitanut 1 momentissa tarkoitettua tehtävää viiteen vuoteen tai sitä pidempään, hänen on suoritettava 1 momentissa tarkoitettun koulutuksen ja kokeen lisäksi laite- tai kalustokohtainen koulutusohjelma voidakseen aloittaa uudelleen kyseisissä tehtävissä.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä laite- tai kalustokohtaisen koulutusohjelman sisällöstä.

18 §

Kelpoisuuskirjan peruuttaminen

Liikenteen turvallisuusviraston on ilman aiheetonta viivytystä peruutettava kelpoisuuskirja, jos sen haltija ei enää täytä tehtävän kelpoisuusvaatimuksia. Kelpoisuuskirja voidaan peruuttaa pysyvästi tai määräajaksi.

Liikenteen turvallisuusviraston on peruutettava myöntämänsä kelpoisuuskirja, jos haltija toistuvasti rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka muutoin vakavasti vaarantaa toiminnallaan rautatieturvallisuutta.

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava päätöksestä viipymättä kelpoisuuskirjan haltijalle ja sille toiminnanharjoittajalle, jonka palveluksessa tai toiminnassa tämä on mukana.

Kelpoisuuskirjan peruuttamisesta voidaan tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella.

5 luku

Terveydentilaa koskevat vaatimukset ja terveydentilan arviointi

19 §

Yleiset terveydentilaa koskevat vaatimukset

Liikenneturvallisuustehtävissä ja turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä sekä turvamiehenä saa toimia vain henkilö, jolla on riittävät fyysiset ja henkiset toimintaedellytykset kyseiseen tehtävään. Tämä on osoitettava voimassa olevalla 20 §:n 3 momentissa tarkoitettulla myönteisellä sopivuuslausunnolla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä ei saa toimia henkilö, jonka sairaus, vika, vamma, muu toimintakyvyn heikentyminen tai muu vastaava ominaisuus olennaisesti heikentää hänen kykyään toimia pysyvästi tai väliaikaisesti kyseisessä tehtävässä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä toimiva henkilö saa käyttää lääkkeitä, jotka voivat vaikuttaa 1 momentissa tarkoitettun tehtävän hoitamiseen ainoastaan, jos 30 §:n 1 momentissa tarkoitettu rautatiealan asiantuntijalääkäri tai 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu työterveyshuollon ammattihenkilö hyväksyy niiden käytön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun henkilön terveydentilaa koskevien vaatimusten täyttymistä arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän vaativuustaso.

Liikenteen turvallisuusvirasto antaa määräykset aisteille asetettavista vaatimuksista sekä tehtävien hoitamiseen vaikuttavista sairauksista, vioista, vammoista, muusta toimintakyvyn heikentymisestä tai muusta vastaavasta 1 momentin mukaisen tehtävän hoitamista heikentävästä ominaisuudesta sekä niiden arviointimenettelyistä.

20 §

Terveydentilan arviointi

Toiminnanharjoittajan on varmistettava, että 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu tehtävässä aloittava käy työterveyshuoltolain mukaisessa terveystarkastuksessa ennen kuin hän aloittaa tehtävässään.

Terveystarkastus on tehtävä aina myös, jos on syytä epäillä, että:

1) henkilön terveydentila ei täytä 19 §:ssä tarkoitettuja tai sen nojalla säädettyjä vaatimuksia; tai

2) terveystarkastukseen on muita liikenneturvallisuuteen liittyviä erityisiä syitä.

Jäljempänä 30 §:ssä tarkoitettu lääkäri antaa terveystarkastuksen perusteella kirjallisen lausunnon henkilön terveydellisestä sopivuudesta 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin. Lausunto on voimassa seuraavaan 4 tai 5 momentissa tarkoitettuun määräaikaan terveystarkastukseen, toiminnanharjoittajan määräämään terveystarkastukseen tai 30 §:ssä tarkoitettun lääkärin terveystarkastukseen saakka.

Liikkuvan kaluston kuljettajalle on tehtävä terveystarkastus sinä vuonna, jona hän täyttää 25 vuotta ja sen jälkeen vähintään kolmen vuoden välein 55 ikävuoteen asti ja sen jälkeen joka vuosi.

Turvalaitteiden asennus- ja huoltotehtävissä ja turvamiehinä toimiville sekä muissa liikenneturvallisuustehtävissä toimiville kuin liikkuvan kaluston kuljettajille on tehtävä terveystarkastus sinä vuonna, jona henkilö täyttää 25 vuotta. Tämän jälkeen määräaikainen terveystarkastus on tehtävä vähintään viiden vuoden välein kunnes he täyttävät 40 vuotta. Tämän jälkeen terveystarkastus on tehtävä vähintään kolmen vuoden välein 61 ikävuoteen asti ja sen jälkeen joka vuosi.

Säännökset terveystarkastuksesta ja sen sisällöstä annetaan Liikenteen turvallisuusviraston määräyksellä.

21 §

Psykologinen soveltuvuus

Toiminnanharjoittajan on varmistettava, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitettu psykologi

tekee liikenneturvallisuustehtävässä aloittavalle psykologisen henkilöarvioinnin varmistukseen, että tällä on riittävät psykologiset valmiudet ja soveltuvuus tehtävään. Ratatyön liikenneturvallisuudesta vastaavalle ei tarvitse tehdä edellä tarkoitettua arviointia.

Psykologinen henkilöarviointi on tehtävä aina myös, jos 31 §:n 1 momentissa tarkoitettun työterveyshuollon ammattihenkilön arviointiperusteella on syytä epäillä, että liikenneturvallisuus vaarantuu, koska liikenneturvallisuustehtävässä toimivalla ei enää ole psykologisia valmiuksia tehtäviensä hoitamiseksi.

Psykologi antaa psykologisen henkilöarvioinnin tulosten perusteella kirjallisen lausunnon arvioidun psykologisesta soveltuvuudesta liikenneturvallisuustehtäviin.

Säännökset psykologisen henkilöarvioinnin tekemisestä sekä liikenneturvallisuustehtävää hoitavan henkilön psykologisten ominaisuuksien ja soveltuvuuden arvioimisesta annetaan Liikenteen turvallisuusviraston määräyksellä.

22 §

Huumaavat aineet ja toimintakyvyn heikkeneminen

Edellä 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää ei saa hoitaa myöskään se, jonka veren alkoholipitoisuus on alkoholien nauttimisesta kohonnut tai joka on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta niin, että sitä on hänen elimistössään havaittava määrä.

Edellä 1 momentissa mainittua tehtävää ei saa hoitaa myöskään henkilö, joka sairauden tai väsymyksen johdosta taikka muusta vastaavasta syystä ei voi hoitaa tehtävää liikenneturvallisuutta vaarantamatta.

6 luku

Oppilaitokset ja koulutusohjelma

23 §

Oppilaitokset

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta toistaiseksi tai määräajaksi tässä laissa tarkoitettun koulutuksen järjestäjäksi oppilaitoksen, jonka henkilöstöllä on koulu-

tustehtävässä tarvittava rautatiejärjestelmän hyvä ammatillinen osaaminen. Oppilaitoksen hyväksyminen voidaan rajoittaa koskemaan yhden tai useamman koulutusohjelman mukaista koulutusta.

Jos oppilaitoksen järjestämän koulutuksen laajuus muuttuu oleellisesti, sen on pyydettävä Liikenteen turvallisuusvirastolta uutta hyväksyntää. Liikenteen turvallisuusvirasto voi myös tarkistaa oppilaitoksen hyväksynnän, jos liikenneturvallisuustehtäviä koskevia kelpoisuusvaatimuksia muutetaan olennaisesti.

Hyväksytyjen oppilaitosten luetteloinnista, oppilaitosten hyväksymisen rajaamisesta ja muista teknisistä yksityiskohdista voidaan tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Opetushenkilöstö ja opetusvälineet

Oppilaitoksen hyväksymisen edellytyksenä on, että sillä on toiminnan laajuuteen nähden riittävä opetushenkilöstö sekä asianmukaiset opetusvälineet ja toimitilat sekä opetuksesta vastaava henkilö, joka ohjaa, valvoo ja kehittää koulutusta ja toimii muutoinkin tosiasiallisesti tehtävässä.

Kouluttajalla ja opetuksesta vastaavalla henkilöllä on oltava tehtävän edellyttämät tiedot ja taidot sekä riittävä alan tuntemus.

Oppilaitos vastaa siitä, että opetushenkilöstöllä on koulutustoiminnan edellyttämä opetusalan sekä toimialan ja sitä koskevan lainsäädännön tuntemus.

Kouluttajien ja opetuksesta vastaavan kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

25 §

Koulutusohjelmien hyväksyminen

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy oppilaitoksen hakemuksesta liikenneturvallisuustehtävien tehtäväkohtaiset koulutusohjelmat. Koulutusohjelmaan on sisällyttävä opetusta ainakin rautatiejärjestelmän perustiedoista, tehtävissä sovellettavista säännöksistä ja määräyksistä sekä työnopastusta koulutusohjelman mukaisissa tehtävissä.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkempia määräyksiä koulutusohjelmien sisällöstä ja koulutusmenetelmistä.

Jos Liikenteen turvallisuusvirasto havaitsee olennaisia puutteellisuuksia hyväksymässään koulutusohjelmassa, virasto voi peruuttaa hyväksynnän.

26 §

Tehtäväkohtainen pätevyys

Koulutusohjelman mukainen hyväksytty opintosuoritus antaa tehtäväkohtaisen pätevyyden koulutusohjelmassa määritellyyn tehtävään.

27 §

Liikkuvan kaluston kuljettajan tutkinnon vastaanottajan hyväksyminen

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta liikkuvan kaluston kuljettajan lupakirjaan oikeuttavan tutkinnon vastaanottajat. Hyväksymisen edellytyksenä on, että hakija on perehtynyt erityisesti vastaanottamansa tutkinnon aihepiiriin ja hänellä on riittävää käytännön kokemusta siitä.

Toiminnanharjoittaja hyväksyy liikkuvan kaluston kuljettajan lisätodistukseen oikeuttavan tutkinnon vastaanottamista varten tutkinnon vastaanottajan, jos hakija on perehtynyt erityisesti vastaanottamansa tutkinnon aihepiiriin ja hänellä on riittävää käytännön kokemusta siitä.

Tutkintojen vastaanottajat hyväksytään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilta tutkinnon vastaanottajilta edellytettävistä tiedoista, taidoista, alan tuntemuksesta ja pätevyyden ylläpitämisestä sekä tutkinnon vastaanotto-oikeuden voimassaolosta.

28 §

Kertauskouluttajan hyväksyminen

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta kertauskoulutuksen antamista varten kouluttajan enintään viideksi vuodeksi

kerrallaan. Hyväksymisen edellytyksenä on, että hakija on perehtynyt erityisesti rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuteen ja hänellä on riittävää käytännön kokemusta siitä.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa määräyksiä kertauskouluttajalta edellytettävistä tiedoista, taidoista ja alan tuntemuksesta sekä pätevyyden ylläpitämisestä.

29 §

Hyväksynnän peruuttaminen

Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi oppilaitoksen hyväksynnän kokonaan tai osittain, jos se ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä, oppilaitos ei ole hankkinut koulutusohjelmilleen 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua hyväksyntää tai se muutoin toimii vakavasti vastoin sille hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai määrättyjä velvollisuuksia. Oppilaitosta on kuultava ennen peruuttamista.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi kertauskouluttajan hyväksynnän, jos kertauskouluttaja ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä tai toimii vakavasti vastoin hänelle hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai määrättyjä velvollisuuksia. Ennen hyväksynnän peruuttamista Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava kouluttajaa.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi 27 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tutkintojen vastaanottajan hyväksynnän, jos tutkinnon vastaanottaja ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä tai toimii vakavasti vastoin hänelle hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai määrättyjä velvollisuuksia. Ennen hyväksynnän peruuttamista Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava tutkinnon vastaanottajaa sekä toiminnanharjoittajaa.

Toiminnanharjoittaja voi peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi 27 § 2 momentissa tarkoitettujen tutkinnon vastaanottajan hyväksynnän, jos tutkinnon vastaanottaja ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä tai toimii vakavasti vastoin hänelle hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai mää-

rättyjä velvollisuuksia. Ennen hyväksynnän peruuttamista toiminnanharjoittajan on kuultava tutkinnon vastaanottajaa.

7 luku

Terveydentilan arviointi ja arviointinnettelyt

30 §

Rautatiealan asiantuntijalääkäri

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta enintään viiden vuoden määräajaksi edellä 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavien henkilöiden terveydentilan ja liikennekelpoisuuden arviointia varten asiantuntijalääkäriin. Lääkäriltä vaaditaan, että:

1) hän on perehtynyt liikennelääketieteen;

2) hän tuntee rautateiden liikenneturvallisuustehtävissä asetetut terveydentilaa koskevat vaatimukset hyvin;

3) hänellä on käytännön kokemusta alan työpaikkaselvitysten tekemisestä;

4) hänellä on todistus säännöllisestä osallistumisesta Liikenteen turvallisuusviraston järjestämään täydennyskoulutukseen.

Liikenteen turvallisuusviraston antama hyväksyntä pysyy voimassa edellyttäen, että asiantuntijalääkäri säännöllisesti osallistuu täydennyskoulutukseen.

Asiantuntijalääkäriltä vaadittavasta pätevyydestä sekä täydennyskoulutuksen kestosta ja sisällöstä sekä siitä, kuinka usein hänen on osallistuttava täydennyskoulutukseen, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

31 §

Rautatieliikenteen työterveyshuollon ammattihenkilö

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta enintään viiden vuoden määräajaksi edellä 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavien henkilöiden terveystarkastusten tekemistä varten työterveyshuoltolaissa (1383/2001) tarkoitettujen työterveys-

huollon ammattihenkilön. Ammattihenkilöltä vaaditaan, että:

1) hän tuntee rautateiden liikenneturvallisuuksuhtelevissä toimiville asetetut terveydentilaa koskevat vaatimukset riittävän hyvin;

2) hänellä on käytännön kokemusta alan työpaikkaselvitysten tekemisestä;

3) rautatiealan asiantuntijalääkäri on käytännössä perehdyttänyt hänet terveystarkastusten tekemiseen;

4) hänellä on todistus osallistumisesta Liikenteen turvallisuusviraston järjestämään täydennyskoulutukseen.

Liikenteen turvallisuusviraston antama hyväksyntä pysyy voimassa edellyttäen, että työterveyshuollon ammattihenkilö säännöllisesti osallistuu täydennyskoulutukseen.

Työterveyshuollon ammattihenkilöltä vaadittavasta pätevydestä sekä täydennyskoulutuksen kestosta ja sisällöstä sekä siitä, kuinka usein hänen on osallistuttava täydennyskoulutukseen, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Rautatieliikenteen asiantuntijapsykologi

Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy hakemuksesta enintään viiden vuoden määräajaksi rautatieliikenteen asiantuntijapsykologin, jolla on oikeus tehdä liikenneturvallisuuksuhtelevissä toimivien psykologinen henkilöarviointi.

Rautatieliikenteen asiantuntijapsykologilta edellytetään, että:

1) hänellä on hyvä työ- ja organisaatiopsykologian ja psykologisen henkilöarvioinnin tuntemus;

2) hän on perehtynyt liikenneturvallisuuksuhtelevissä toimivilta vaadittavien psykologisten ominaisuuksien arviointiin;

3) hänellä on käytännön kokemusta psykologisten ominaisuuksien arvioinnista;

4) hänellä on todistus osallistumisesta Liikenteen turvallisuusviraston järjestämään täydennyskoulutukseen.

Liikenteen turvallisuusviraston antama hyväksyntä pysyy voimassa edellyttäen, että rautatieliikenteen asiantuntijapsykologi säännöllisesti osallistuu täydennyskoulutukseen.

Asiantuntijapsykologilta vaadittavasta pätevydestä, täydennyskoulutuksen kestosta ja sisällöstä sekä siitä, kuinka usein hänen on osallistuttava täydennyskoulutukseen, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

33 §

Rautatiealan asiantuntijalääkäriin hyväksynnän ja muiden asiantuntijoiden hyväksynnän peruuttaminen

Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa toistaiseksi tai määräajaksi 30—32 §:ssä tarkoitetun asiantuntijan hyväksynnän, jos asiantuntija ei enää täytä hyväksynnän saamisen edellytyksiä, ei ole osallistunut Liikenteen turvallisuusviraston järjestämään täydennyskoulutukseen tai toimii muutoin vakavasti vastoin hänelle hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja tai säädettyjä tai määrättyjä velvollisuuksia.

Ennen hyväksynnän peruuttamista Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava asiantuntijaa.

8 luku

Erivapaus

34 §

Erivapauden myöntäminen

Liikenteen turvallisuusvirasto voi erityisesti syystä myöntää edellä 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitavalle erivapauden toistaiseksi tai määräajaksi tehtäväkohdaisista pätevyysvaatimuksista ja terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

Erivapaus ei saa vaarantaa rautatieliikenteen turvallisuutta. Päätöksessä voidaan asettaa ehtoja ja rajoituksia turvallisuuden varmistamiseksi.

35 §

Terveydentilaa koskevan erivapauden peruuttaminen

Liikenteen turvallisuusvirasto voi peruuttaa edellä 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua teh-

tävää hoitavalle terveydentilavaatimuksista myönnetyn erivapauden, jos henkilön terveydentilassa tai erivapauden myöntämiseen vaikuttaneissa muissa henkilön olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, joka voi vaarantaa rautatieliikenteen turvallisuuden. Erivapaus voidaan peruuttaa pysyvästi tai määräajaksi.

Liikenteen turvallisuusviraston ilmoitettu päätöksestä viipymättä asianomaiselle ja sille toiminnanharjoittajalle, jonka palveluksessa tai toiminnassa tämä on mukana.

9 luku

Kelpoisuusrekisteri

36 §

Kelpoisuusrekisterin käyttötarkoitus

Liikenteen turvallisuusvirasto pitää kelpoisuusrekisteriä rautatieliikenteen valvomiseksi, lupa- ja kelpoisuuskirjatietojen hallinnoimiseksi, rautatieliikenteen turvaamiseksi, Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ja muiden Liikenteen turvallisuusviraston toimialaan kuuluvien tehtävien suorittamiseksi.

Kelpoisuusrekisteri on henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettu henkilörekisteri.

Kelpoisuusrekisteriin merkitään tarpeelliset tiedot liikenneturvallisuustehtävissä toimiville henkilöille myönnettyistä lupakirjoista ja lisätodistuksista sekä kelpoisuuskirjoista.

Kelpoisuusrekisteriä voidaan pitää sähköisesti.

37 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, kelpoisuusrekisteriin kuuluvien tietojen salassapitoon ja niiden luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lakia ja muuhun henkilötietojen käsitteeseen henkilötietolakia.

38 §

Rekisteröidyt

Kelpoisuusrekisteriin saa tallentaa tietoja:

1) henkilöstä, joka on hakenut Liikenteen turvallisuusvirastolta lupakirjaa liikkuvan kaluston kuljettamiseen tai kelpoisuuskirjaa muussa rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävässä toimimiseen;

2) henkilöstä, joka on hakenut Liikenteen turvallisuusvirastolta 34 §:n mukaista erivapautta;

3) edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuista henkilöstä, joka on syyllistynyt 52—54 §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin;

4) edellä 1-2 kohdissa tarkoitettuista henkilöstä, johon liittyen on käynnissä 3 kohdassa tarkoitettua tekoa koskeva esitutkinta, syyteharkinta tai oikeudenkäynti.

39 §

Kelpoisuusrekisteriin tallennetavat tiedot

Kelpoisuusrekisteriin saa tallentaa 38 §:ssä tarkoitettuista henkilöstä nimen, henkilötunnuksen ja muut yksilöinti- sekä yhteystiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi saa tallentaa rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset veturinkuljettaja-direktiivissä ja yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä tarkemmin määritellyt tiedot sekä muut rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot.

Lupaa koskevaa päätöksentekoa ja valvontaa varten rekisteriin saa lisäksi tallentaa seuraavat arkaluonteiset tiedot:

1) terveystarkastuksia, psykologista soveltuvuutta ja terveydentilaa koskevat tarpeelliset tiedot; ja

2) rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuden vaarantamista, huumaavan aineen käyttämistä rautatieliikenteessä, rautatierikkomusta, törkeää liikenneturvallisuuden vaarantamista, tämän lain 53 §:ssä tarkoitettuja rikoksia, ja niitä koskevaa esitutkintaa, syyteharkintaa tai oikeudenkäyntiä koskevat tiedot, sekä rikoksista ja rikkomuksista tuomitut rangaistuksia ja muita seuraamuksia koskevat tiedot.

Kelpoisuusrekisteriin tallennettavista tiedoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

40 §

Luvanhaltijan ilmoitusvelvollisuus

Jos rekisteriin merkityissä tiedoissa tapahtuu muutos, luvanhaltijan on ilmoitettava siitä Liikenteen turvallisuusvirastolle 14 päivän kuluessa. Liikenteen turvallisuusvirasto antaa tarkemmat määräykset muutosten ilmoittamisesta.

41 §

Velvollisuus antaa tietoja

Oppilaitoksen, kertauskouluttajan, 30 §:ssä tarkoitetun asiantuntijalääkärin ja 32 §:ssä tarkoitetun psykologin on salassapitosäännösten estämättä annettava kelpoisuusrekisteriä varten tarpeelliset tiedot, kun henkilö on suorittanut hyväksytysti kertauskoulutuksen tai kun hänelle on tehty psykologinen henkilöarviointi, määrääaikainen terveystarkastus tai muu hänen terveydentilansa vaatima terveystarkastus. Tässä tarkoitetut tiedot voi antaa myös toiminnanharjoittaja.

Toiminnanharjoittajan on salassapitosäännösten estämättä annettava kelpoisuusrekisteriä varten palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevien liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien tunnistetiedot ja niissä tapahtuneet muutokset sekä tarpeelliset tiedot antamiseen lisätodistuksista.

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot voidaan antaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

42 §

Tietojen poistaminen

Tiedot poistetaan kelpoisuusrekisteristä seuraavasti:

1) rautatieturvallisuuden vaarantamista, huumaavan aineen käyttämistä rautatieliikenteessä tai rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuden vaarantamista koskevat tiedot, törkeää liikenneturvallisuuden vaarantamista ja rautatierikkomusta koskevat tiedot sekä tämän

lain 53 §:ssä tarkoitettuja rikoksia koskevat tiedot viiden vuoden kuluttua siitä, kun niitä koskeva päätös on saanut lainvoiman;

2) epäiltyä koskevat rikostiedot, kun epäilty on lainvoimaisella päätöksellä vapautettu syytteestä tai kun syyteoikeus epäillystä rikoksesta on vanhentunut.

43 §

Liikenteen turvallisuusviraston oikeus saada tietoja viranomaisilta

Liikenteen turvallisuusvirastolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada kelpoisuusrekisterin ylläpitoa ja sen tietojen oikeellisuuden varmistamista varten tarpeelliset tiedot väestötietojärjestelmästä.

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot voidaan antaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

44 §

Henkilötietojen luovuttaminen kelpoisuusrekisteristä

Kelpoisuusrekisteriin talletettuja henkilötietoja saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa suomalaisille viranomaisille ja ulkomaiselle rautatie- ja onnettomuustutkintaviranomaiselle, milloin se on välttämätöntä laissa säädettyjen tai sen nojalla määrättyjen tehtävien tai velvoitteiden hoitamiseksi.

10 luku

Lisätodistusrekisteri

45 §

Lisätodistusrekisteri

Lisätodistuksen antajan on pidettävä liikukuvan kaluston kuljettajien kelpoisuutta koskevista tiedoista lisätodistusrekisteriä. Lisätodistusrekisteri on henkilötietolaissa tarkoitettu henkilörekisteri.

Rekisteriin tallennetaan henkilön nimi, yhteystiedot, henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot sekä veturinkuljettajadirektiivissä edellytetyt tiedot.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi rekisteriin saa tallentaa muut rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot.

Lisätodistusrekisteriä voidaan pitää myös sähköisesti.

Lisätodistusrekisteriin tallennettavista tiedoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Velvollisuus antaa tietoja

Oppilaitoksen ja kertauskouluttajan on salassapitosäännösten estämättä annettava lisätodistusrekisteriä varten tarpeelliset tiedot liikkuvan kaluston kuljettajan suorittamasta kertauskoulutuksesta.

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot voidaan antaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

47 §

Lisätodistusrekisterin tietojen käyttäminen ja säilytysaika

Rekisterinpitäjä saa käyttää lisätodistusrekisterin tietoja lisätodistusten antamiseen ja peruuttamiseen sekä kelpoisuuksien valvontaan ja muuhun kelpoisuusasioiden käsitteelyyn.

Liikkuvan kaluston kuljettajan rekisteritiedot poistetaan rekisteristä kymmenen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jonka aikana hänen tässä laissa tarkoitettu kelpoisuutensa on päättynyt.

11 luku

Valvonta

48 §

Valvonta

Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo liikenneturvallisuustehtävien kelpoisuusvaatimusten noudattamista.

Liikenteen turvallisuusvirastolla on oikeus tässä tämän lain täytäntöönpanon kannalta

tarpeellisten tehtävien hoitamiseksi ja tämän lain täytäntöönpanoon liittyvien yhteentöimivuuden teknisten eritelmien noudattamisen valvomiseksi:

1) päästä liikkuvaan kalustoon ja muuhun paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan; pääsyoikeus ei kuitenkaan koske pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja;

2) tarkastaa toiminnanharjoittajan toimintaa.

Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo myös oppilaitosten, kertauskouluttajien, tutkinnon vastaanottajien, asiantuntijalääkäreiden, psykologien sekä työterveyshuollon ammattihenkilöiden toimintaa niiden hoitaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Liikenteen turvallisuusvirasto pitää luetteloa hyväksymistään oppilaitoksista, kertauskouluttajista, tutkinnon vastaanottajista sekä 30—32 §:ssä tarkoitetuista asiantuntijoista.

Toiminnanharjoittajan, oppilaitoksen, kertauskouluttajan, tutkinnon vastaanottajan sekä liikenneturvallisuustehtävää hoitavan henkilön, työterveyshuollon ammattihenkilön, psykologin ja rautatiealan asiantuntijalääkärin on salassapitosäännösten estämättä annettava Liikenteen turvallisuusvirastolle sen tässä pykälässä säädetyn valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot.

49 §

Terveydentilaa koskevat ilmoitukset

Epäillössään, että 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitava henkilö ei täytä terveydelle asetettuja vaatimuksia, 31 §:ssä tarkoitettun työterveyshuollon ammattihenkilön on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava asiasta 30 §:ssä tarkoitettulle asiantuntijalääkärille.

Todetessaan, että 1 momentissa tarkoitettua tehtävää hoitava ei täytä terveydentilavaatimuksia, asiantuntijalääkärin on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava siitä Liikenteen turvallisuusvirastolle. Ilmoituksessa ei saa olla muita tietoja.

Ennen 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten tekemistä tehtävää hoitavalle henkilölle on kerrottava ilmoituksen tekemisvelvollisuudesta ja terveydentilan vaikutuksesta hänen toimintakykynsä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä, että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei täytä terveydentilavaatimuksia

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot voidaan antaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

50 §

Toiminnanharjoittajalle annettava huomautus tai varoitus

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa toiminnanharjoittajalle huomautuksen tai varoituksen, jos tämä ei ole huolehtinut 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla siitä, että liikenneturvallisuustehtävien kelpoisuusvaatimuksia noudatetaan.

Varoitus annetaan, jos huomautusta ei asiasta ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen voida pitää riittävänä.

Huomautus voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti. Varoitus annetaan kirjallisesti.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi määrätä toiminnanharjoittajan korjaamaan 1 momentissa tarkoitettut virheet tai puutteet.

51 §

Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa tämän lain nojalla antamansa velvoitteen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon, teettämisuhan tai keskeyttämisuhan siten kuin uhkasakko-laissa (1113/1990) säädetään.

12 luku

Rangaistussäännökset

52 §

Liikenneturvallisuuden vaarantaminen

Rangaistus liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta säädetään rikoslain (39/1889) 23 luvun 1 ja 2 §:ssä.

53 §

Junaliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle ja kuljettaminen oikeudetta

Rangaistus junaliikennejuopumuksesta, kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle ja kuljettamisesta oikeudetta säädetään rikoslain 23 luvun 7, 8 ja 10 §:ssä.

54 §

Huumaavan aineen käyttäminen rautatieliikenteessä

Jos 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää suorittava henkilö hoitaa tehtävänsä, vaikka hänen verensä alkoholipitoisuus on alkoholin nauttimisesta kohonnut tai hän on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia niin, että sitä on hänen elimistönsä havaittava määrä, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *huumaavan aineen käytämisestä rautatieliikenteessä sakkoon.*

55 §

Rikosoikeudellinen virkavastuu

Kokeen vastaanotto-, arviointi- ja valvonta-tehtäviä hoitavaan sekä rautateiden ammatti-pätevyyttä osoittavien todistusten myöntämisessä toimivaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

13 luku

Erinäiset säännökset

56 §

Ilmoitus palvelussuhteen päättymisestä

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava Liikenteen turvallisuusvirastolle viipymättä palveluksessaan tai toiminnassaan mukana olevan liikenneturvallisuustehtävää hoitavan

palvelussuhteen tai toiminnan päättymisestä. Tässä momentissa tarkoitetut tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

57 §

Muutoksenhaku

Liikenteen turvallisuusviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäytölaissa (586/1996) säädetään. Päätöstä on valituksesta huolimatta kuitenkin noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

58 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Tällä lailla kumotaan rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuudesta annettu laki (1167/2004) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantumista voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

59 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet kelpoisuudet tässä laissa tarkoitettuihin liikenneturvallisuustehtäviin säilyvät voimassa sellaisinaan.

Ratahallintokeskuksen myöntämät, tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet erivapaudet terveydentilaa koskevista vaatimuksista ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2012. Rautatieviraston myöntämät erivapaudet säilyvät voimassa sellaisinaan.

Niillä, jotka aloittavat koulutuksensa liikenneturvallisuustehtävään 1 päivänä tammikuuta 2013 tai sen jälkeen, on oltava kel-

poisuuskirja tai lupakirja ja lisätodistus siitä lähtien kun he aloittavat liikenneturvallisuustehtävässä toimimisen.

Ennen 1 päivää tammikuuta 2013 koulutuksensa aloittaneella liikenneturvallisuustehtävässä toimivalla on oltava kelpoisuuskirja tai lupakirja ja lisätodistus viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2017.

Toiminnanharjoittaja vastaa siitä, että alle 40-vuotiaalle liikkuvan kaluston kuljettajalle tehdään määräaikaista terveystarkastuksia siten, että määräaikaistarkastusten väli on tämän lain säännösten mukainen viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2018 ja että tämän lain tultua voimaan, mutta ennen mainittua päivää määräaikaistarkastusten väli ei ylitä viittä vuotta.

Lain 21 §:ssä tarkoitettu psykologinen henkilöarviointi vaaditaan niistä henkilöistä, jotka aloittavat koulutuksensa liikenneturvallisuustehtävään 1 päivänä tammikuuta 2013 tai sen jälkeen.

Lain 27 §:ää sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2013 lukien.

Edellä 30 §:n 1 momentin 4 kohdassa sekä 31 §:n 1 momentin 4 kohdassa olevaa velvoitetta esittää todistus osallistumisesta Liikenteen turvallisuusviraston järjestämään täydennyskoulutukseen sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2011 lukien.

Lain 32 §:ää sovelletaan 1 päivästä kesäkuuta 2011.

Rautatieviraston antamat rautatiealan asian-
tuntijalääkärin ja työterveyshuollon ammattihenkilöiden tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet hyväksymiset ovat sellaisinaan voimassa 31 päivään tammikuuta 2012.

Rautatieviraston antamat oppilaitosten sekä kertauskoulutusta antavien henkilöiden tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet hyväksymiset ovat voimassa kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet koulutusohjelmat ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2012.

Liikenteen turvallisuusviraston on otettava tässä laissa tarkoitettu kelpoisuusrekisteri käyttöön viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2012.

Toiminnanharjoittajan on otettava tässä laissa tarkoitettu lisätodistusrekisteri käyttöön viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2013.

Rautatieviraston antamia terveydentilavaa- siihen saakka, kunnes Liikenteen turvalli-
timuksista ja terveydentilan arvioinnista an- suusvirasto antaa korvaavat määräykset.
tamia määräyksiä sovelletaan sellaisinaan

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenneministeri *Anu Vehviläinen*